

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— „
 Pe 3 luni . . . 7— „
 Pe o lună . . . 2-40 „
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— „
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Social-democrații - Justh - și partidul național român

Solidaritatea, puterea creațiunii și forța de rezistență a oricărui partid politic, e condiționată în mod absolut de *homo-genitatea* intereselor acelor, cari alcătuiesc partidul. Orice divergențe mari, ori mici, ivite incidental, ori provocate direct în sinul cutărui partid, dacă ele nu-și au isvorul în interese și mai ales în *interese materiale heterogene*, sunt și vor rămânea trecătoare. Dar în schimb, orice aparență de solidaritate și unitate, susținută artificial, cât ce va înceta să emaneze dela comunitatea aceluiași interese — mai curând ori mai târziu se va destrăma fatal.

Aceiași lege determină și nașterea, ființa, durata existenței și forța vitală a oricărei coalițiuni, ori alianțe între deosebite partide, firear fi provocată această alianță pentru realizarea unui comun scop, ori pentru răsbaterăa unei comune piedeci. Interesul de azi și de mâine, scopul proxim identic: ajunge, ca alianța partidelor, *chiar cu deosebite idealuri*, să fie rodnică, deși e vremelnică numai.

*

În fața înfiripării unei astfel de alianțe stă azi partidul național român.

Social democrații, partid extraparlamentar, dar în urma organizației sale bine-închegate, puternic în capitală și aproape omnipotent pe stradele ei, iar în țară destul de bine înrădăcinat — a legat alianța frăției de arme, pentru eluptarea sufragiului universal, egal, direct și secret, cu partidul lui Justh, binișor reprezentat în parlamentul țării, rădăcinile căruia însă, în țara înșasi, nu le prea putem cunoaște și aprecia atât de exact, ca ale socialdemocrațiilor, câtă vreme și Justhiștilor, ca și tuturor celorlaltor partide burgheze maghiare, le lipsește organizația închiegată de jos în sus, partidul lor născându-se ca o grupare emanată mai mult, de sus în jos, conducătorii fiind chiagul, în jurul cărora s'au cristalizat elementele aceluiași principii și să presupunem, că și ale aceluiași interese.

Dar faptul e împlinit. Alianța social-democrației cu Justh e făcută. Iar azi la orele 3 după masă se va da prima manifestație externă a alianței acestei, în marea adunare de popor, ce-o vor ținea aci în Arad, tocmai în orașul, pe care cel mai aprig și neîmpăcat dușman al sufragiului universal îl reprezintă în parlamentul țării: contele Ștefan Tisza.

*

Suntem puși în poziția de a ști din izvor direct, că d. Justh în cadrele vorbirei sale din acea adunare va face un gest

de prietenească chiemare partidului național român, cât și partidelor celorlaltor naționalități, ca să se înroleze și ele la acțiunea comună și unitară, cu alianța, pentru dobândirea sufragiului universal, egal, direct și secret.

Motive principiare, cari să ne facă să ezitam, că vom primi, ori nu ofertul acestei tovarășii — pentru partidul nostru național, nu sunt. Tovărășia socialdemocrației cu Justh s'a născut din resimțirea aceleiași necesități, regenerătoare a întregii actuale vieți de stat: a sufragiului universal. Noi am privit totdeauna cu simpatie la toți acei, cari au agitat chestiunea sufragiului universal, ori năzuința că-roră era accelerarea realizării lui, în măsura celei mai imaginabile largi concepțiuni, ce-ar putea-o numai avea. Întregă ființa tuturor celor trei milioane și mai bine de Români, cetățeni ai țării acesteia, starea lor economică, financiară, culturală, rostul politiceii noastre întregi, reclamă imperios izbândă sufragiului universal — nu numai în baza formală a literei apriate a programului nostru național, ci în baza reală a tuturor cauzelor genetice ale acestui program: felul și întreagă structura social-politică a neamului românesc de aci, consolidat în unitatea sa politică de cea mai perfectă homogenitate a intereselor materiale și ideale.

Așa cum azi e situațiunea poporului nostru aici în cadrele statului ungar — înfăptuirea sufragiului universal e prima și cea mai de căpetenie temelie a dezvoltării noastre prielnice în viitor, e condițiunea „sine qua non“ a tuturor posibilităților izbândirei idealului nostru național.

*

Motivele dar, cari ar putea să ne impună câtăva răzgândire în fața rezolvirii acestei probleme, nu pot fi luate decât din domeniul rezonului de tactică. Avevom folos, direct, ori indirect, intrând în această tovarășie, ori ea ne va rezulta pagube, cari iarăși pot fi directe, ori indirecte?! Aci e punctul de gravitate al chestiunii. Ba, mai este și un „tertium“: nu va fi stearpă pentru noi această tovarășie?! Pentru că în politică așa zisul, „punct mort“ nu e nici-odată indiferent.

Răspunsul acestor întrebări și nedumeriri ni-l va da analiza genesei, scopului și elementelor tovarășiei.

Genesa și scopul, le putem accepta așa, fără nici o vădită rezervă, cum ele ne sunt formal indicate: resimțirea aceleiași necesități privitoare la sufragiul universal și realizarea aceluiași dor într-o înfăptuirea lui.

Iar elementele tovarășiei?! Aci să ne oprim puțin.

E partidul social-democrat pe de-o parte — iar pe de alta partidul Iusthist — s'ar alătura acestei alianțe toți radical-democrații maghiari ai țării, cari azi sunt prizăriți aproape în toate partidele și ceata așa numiților socialisti-intelectuali, al căror exponent pare a fi d. Oscar Iászi — și e reclamată alianța naționalităților.

Să analizăm dar puținel aceste elemente.

Cu *social-democrația* o să isprăvim repede. Regretăm, că nu putem insista aci mai amănunțit asupra ființei și rostului general al social-democrației la noi în țară, privitor la care circulă de altfel păreri destul de greșite în opinia noastră publică. O s'o facem altădată. Aci credem de ajuns, să fixăm atât, ca adevăr nerăsturnabil, că: condiția „sine qua non“ a viitorului partidului social-democrat, partidul tuturor proletarilor e poate mai mult decât chiar a partidului nostru național — izbândirea sufragiului universal, egal, direct și secret. *Prin urmare față de sinceritatea luptei acestui partid n'o să putem avea nici o îndoială.* Mici rezerve ar putea să ne impună doar alte considerații, cari actual însă nu ne privesc.

*

E partidul Iusthist de-al doilea. S'a răscolit abia acum ca luptător pe față și îndârjit al sufragiului universal, egal direct și secret. Elementele, din cari e alcătuit, formează nu de mult o bună parte integrantă a partidului kossuthist, având remarcabila majoritate astfel în parlamentul decedatei Coalițiuni. Avuseseră același program, ca azi. Și nu-i vorba, începutul kossuthismului avusese pe vremi culoarea celei mai exprese radical-democrații. Dar ca partid, călăuzit mai mult de ideologii de drept public, decât de realele necesități ale poporului maghiar — a ajuns cu vremea prin intrigi și fatalitate, ca să se destrame chiar atunci, când formal își ajunsesse apogeul: însuflețirea democratică a masselor mari ale poporului maghiar, îl întărise numericeste, dându-i chiar majoritatea parlamentului, dar heterogenitatea intereselor reprezentanților aleși l-a dărâpanat chiar în ajunul ajungerii culmei. Ca fracțiunea democratică a partidului kossuthist de odinioară, ni se prezintă azi partidul lui Iusth, mai ales că disidența s'a făcut, nu-i vorba cam târziu, dar și pe tema sufragiului universal.

Atât din trecut. Iar ca prezent încă e, după toate probabilitățile, cert, că exigențele masselor mari ale poporului maghiar,

neavându-și nicăiri, în alt partid parlamentar maghiar, sprijinul — să fie *partidul Iusthist* indicat, ca în cadrele actualului parlament, el să reprezinte *interesul radical-democratic*. Astfel n'ar fi avut nici un rost disidența sa de partidul *kossuthist*, inficiat prea mult de latifundieri — iar faptul că interesele mari, reale, arzătoare ale maseilor mari maghiare sunt și trebuie să fie cât se poate de radical-democratice, e clar ca lumina zilei.

O mică paranteză. *E curios, ba chiar nenatural faptul, că până azi, nu s'a înfiripat în Ungaria un partid democrat maghiar, cu toate că adevăratele interese economice ale maseilor mari maghiare ar fi reclamat imperios și de mult încă aceasta.*

E explicabil însă acest aparent nenatural. *Omnipotenții feudali, detentorii nelegiuiți ai întregii puteri a statului, devoratorii hrupareți ai tuturor favorurilor și bună-tăților lui — au înscenat conștient și sistematic — începând cu Tisza tatăl — politica aparentei protecționări a poporului maghiar și a patentei dușmăniri și nimiciri a naționalităților. Prin slujbe și favoruri, prin milă și bani, prin indulgență mincinoasă și privilegii vremelnice, pentru acoperirea lipselor maseilor maghiare, a lipselor ardente numai, de azi pe mâne, lor le-a succes, ca timp de mai mult ca 50 de ani, să momescă milioanele asemenea nouă nedreptăți ale poporului maghiar și să ni-le facă dușmane nouă, ca să-i scape pe ei din vedere, adevărații dușmănitari ai fericirii, păcii și bune înțelegeri între popoare.*

Dar vedem azi cu bucurie, că și poporul maghiar începe să se trezească. De ici și de colo se ivesc fețe și se aud gla-

suri — nemai văzute până acum și nemai auzite. *Și se vor răscoli milioanele și vor cere nu milă, nici favoruri, nici vremelnice privilegii: ci drepturi statornice.* Iar în partidul *d-lui Justh* ne-ar plăcea să vedem întâiul mugur al adevăratei deșteptări a poporului maghiar. *Celce vine la noi în numele sufragiului universal, vine în numele poporului.* Iar noi, partidul național român am luptat totdeauna nu numai pentru dreptul poporului nostru, ci pentru dreptul egal al tuturor popoarelor și pentru stărpirea tuturor privilegiilor și pentru îndreptățirea întregii obștii și pentru întărirea aievea a Țării.

Vom vedea dar la adunarea de mâine. *Vom auzi chemarea?! Ori se va urma și pe mai departe acea fatală politică particularistă?! An ori ce caz, noi ne vom ști potrivi răspunsul.*

Vor urma doar adunările poporului nostru!

Discursul

d-lui dr. Teodor Mihali

Azi la începutul ședinței în Camera ungară a luat cuvântul la budgetul ministerului de agricultură d. deputat dr. *Teodor Mihali*, președintele clubului parlamentar al deputaților naționaliști.

În decursul acestui discurs d. dr. Mihali a relevat în deosebi mizeriile, de cari suferă țărănimea noastră în urma nefericitei politice de stat, care are în vedere aproape exclusiv interesele claselor dominante și nu voiește a apăra binele populațiunii dela țară. Ranele, pe cari le-a desvâlit d. dr. Mihali sunt atât de evidente, încât chiar partea cea mai mare a deputaților străini au trebuit să-i dea

dreptate și pe alocurea discursul a fost acoperit de aplauzele generale ale celor prezenți.

Iarăși a răsunat deci în casa țării cuvântul autorizat al unui Român, care-și apără neamul. Nu va urma acestui cuvânt imediat remediarea relor, ce ne bântuie poporul, dar, vorba măistră a marelui poet Vlahuța, iar a căzut un strop în stânca, ce ni-s'a pus în calea progresului și a drepturilor noastre și noi iar ne întărim în credința, că strop după strop urmând, vom trebui să ajungem triumful așteptării.

Dăm aci discursul d-lui dr. *Teodor Mihali* în întregime după notițele stenografice, cari ne-au sosit cu acceleratul de azi seara

Iată discursul:

Teodor Mihali: On. Cameră! Ieri în cursul desbaterei, stimatul meu coleg deputat Jákoi Géza s'a ocupat cu cestiunile rezortului agriculturii, care se află în desbatere. Trebuie să răspund la mai multe cestiuni, în privința cărora nu pot fi de aceeaș părere și astfel trebuie să cer permisiunea Onoratei Camere, ca să-mi spun părerile mai amănunțit.

Nu pot consimți cu stimatul meu antevorbitor în cestiunea, că autoritățile siivanale și în genere...

Președintele: Rog, liniște!

T. Mihali: funcționarii de stat ar avea indispenzabilă trebuință de a li-se urca lefiele. Dumealui merge atât de departe în generositatea sa în această privință, încât în scopul acesta ar accepta chiar și impozite speciale. Ungaria este, așa zicând, țara funcționarilor, și eu cred, că parlamentul acesta și guvernele de până aci, au făcut tot posibilul în favorul funcționarilor, iară în favorul populațiunii de jos, nu au făcut nici aceea, ce nesmintit ar fi trebuit să facă. Și dacă este ceva liniștitor în declarațiunile de până aci ale guvernului, este tocmai declarațiunea, că în cheltuielile țării am ajuns la limita, peste care nu se mai poate trece. Căci dacă aruncăm o reprivire asupra deceniilor trecute și dacă vom compara singuraticile poziții ale cheltuielilor din budget, atunci vom vedea, că abia în decurs de 10 ani de zile cheltuielile s'au urcat cu vreo 60-70%. Pe timpul regimului liberal, înainte de a izbucni criza constituțională, budgetul s'a urcat cu 240 milioane, iară în timpul regimului coali-

Medalioane

Statua — Benghiul *)

De Em. Gârleanu

STATUA: Locuiam în curtea unui sculptor. Mă deprinsesem să trăiesc în lumea cea de pietre, în lumea cea de stane țintuite locului, nemișcate, ținând par'că supt greutatea trupului lor rece, cine știe ce taine ascunse.

Dintre toate, un bloc înalt și alb de marmoră îmi atrăgea mai des privirea, căci albul ei lăptos, moale par'că, avea ceva din căldura trupului omenesc. Și într'o bună zi, bătrânul, sculptorul, își luă dățile, și sub ascuțișul lor, și 'n bătaia razelor de soare trupul statuei de marmoră începu să-și împrăstie așchiile albe peste tot. Zi cu zi am urmărit munca bătrânului artist. Încetul cu încetul blocul alb căpătă o nouă întruchipare; ceas cu ceas, din marmura albă par'că se năcăjea să se desfacă o nouă formă, o altă alcătuire în lumina zilei. Mi-se părea că sculptorul desfăcea, încetul cu încetul, legăturile strânse cari înfășurau pe cineva. Cum era și dreptul, bătrânul desrobî de încătușarea pietrei, întâi capul ființei aceleia încremenite.

I-l'am văzut într'o dimineață, stând, plecat puțin, pe gâtul fraged, c'un zimbet amar peste buzele desprinse ca 'ntr'un fior. În dimineața următoare i-am văzut, gol, sânul, și 'ntr'o bună

*) Din noul volum „Medalioane“ ce va apărea în curând.

zi am zărit-o întreagă, — zeiță albă și caldă, cu mâna apăsându-și pieptul ca 'ntr'o mișcare de mirare în fața veșnicii frumuseți a zilei, cu piciorul drept îndoindu-și puțin genunchiul, ca și când ar fi vrut să se plece în fața celui ce o adusesese din nou pe lume...

Și din clipa aceea am început să trec printre lumea aceasta de stane cu un fior neînțeles în suflet.

Cum? în fiecare din lespezile acelea, în fiecare din blocurile acelea nemișcate și reci, era câte o tainită care ținea închisă într'ansa trupul cald al unei ființi înpietrite printr'o vrajă? Din miezul fiecăreia putea să se ridice câte un cap, să arunce spre mine o privire, să se desfacă, în cale-mi, într'o mișcare de rugă, câte o mână, să mă arate vr'un deget, sau să mi-se plece un genunchi? Atunci câtă lume, câtă frumusețe e pe veci adormită, pe veci îngropată sub țărîna pe care nimeni poate că nu o va da la oparte nici odată, de deasupra chipului ne mai văzut de frumos, al cărui zimbet singur ar pretui cât tot farmecul de pe pământ!...

...Și mâna bătrânului sculptor n'a mai putut smulge pietrii înmlădierea vreunui trup. Căci l'am văzut dus pe brațe, în sicriul strâmt, în care el însuși, la rândul lui, luase înfățișarea unei stane. L'am văzut trecând nepăsător, printre lespezile nepăsătoare.

Numai pe soclul ei, zeița de marmoră albă, părea că-și plecase mai mult genunchiul, iar zâmbetul de pe buze, că-i flutura mai amar.

BENGHIUL: Pe pajiștea verde, supt umbrarul frunzișului tremurător, cât de frumos se desvelea în lumina zilei statua. Albă ca însăși lumina, mlădioasă ca privirea, gingașă de par'că cea mai ușoară fluturare a zefirului o înfiora, ca o minune neatinsă de mâna omenească așa se ridica, de pe soclul ei înalt. Artistul care îi dăduse flinta, strecurând în carnea ei de peatră o fâșie din sufletul lui, o privea zilnic, ca pe un copil scump, ca pe o întrupare a visurilor lui. Ar fi vrut, sârmanul sculptor, să vie toți, să se strângă întreaga lume să o privească, să se minuneze, dimpreună cu el, de frumusețea ei desăvârșită.

Dar lumea trecea, trecea nepăsătoare, cum trec oamenii, grăbiți, după treburi mărunte, după nimicieniile zilnice, — mărgelile de sticlă înșirate pe ața unei vieți. Sau dacă priviau la statuă, ce puteau ei să înțeleagă? Ce-i putea atrage? Formele, mlădierea șalelor? rotunjimea sânilor? privirea ochilor? Dar se siliseră ei vreodată să aleagă, dintr'o sută de nasuri, pe cel care avea linia mai frumoasă? Dintr'o sută de guri, pe aceea, care avea buzele mai frumos tăiate? Și bietul artist s'a dus într'o zi și nu s'a mai întors la statua lui, să se loviască de nepăsarea oamenilor; și-i păstra numai amintirea, așa cum se răsfăța în bătaia razelor de soare, ce scăpătau printre frunzele de deasupra.

Odată însă, un ucenic de zugrav, trecu, beat, pe acolo, cu vâpselile într'o mână și cu scara în cealaltă. Și fiindcă bețivii se opresc

Inchiriere de cafenea.

Aduc la cunoștința on. public din Arad și împrejurimi, că am luat și susțin

cafeneaua Rákoczi

frumos aranjată
din strada
Boczkó.

Depun toată străduința posibilă de a mulțami pe mușterii mei stimați, servindu-i cu atențiune totdeauna ieftin, beuturi curate, mâncări excelente.

Buffet și separeuri frumoase.

Solicită sprijin binevoitor

FRENKEL LAJOS, cafegiu.

ționist s'a urcat cu alte 500 milioane, deci cheltuielile, cari erau mai nainte cam 1000 milioane, s'a urcat la aproape 1700 de milioane, fără ca guvernele să se fi îngrijit, ca în aceeași măsură să urce venitele țării. Eu cel puțin neg hotărât, că situațiunea Statului în privința puterilor productive s'ar fi urcat în aceeași măsură, în care s'au urcat cheltuielile lui.

Nu pot consimți ni-i cu acea părere a stimatului meu antevorbitor, ca ministerul agriculturii să ieie dispozițiuni referitoare la legea de vânat și ca acea lege să se modifice în sens și mai sever, care va să zică mai reacționar. În contra acestei tendințe protestez cu toată tăria. Dacă e vorba, ca legea de vânat să fie supusă unei revizunii, apoi acea lege nu este a se schimba în interesul domnilor vânători, ci dimpotrivă în interesul claselor mai de jos ale populațiunii, îndeosebi în interesul agricultorilor.

Când On. meu coleg deputat a vorbit despre braconieri (vânători furi), atunci dânsul a voit să promoveze interesele boierilor iubitori de sport. (Mișcare în dreapta). Noi, cari trăim pe la periferii, știm, că în cele mai multe cazuri cum se califică furtul de vânat. Dacă în timpul dela 1 August până la finea lui Septembrie umblăm pe la periferii, unde sunt păduri, putem observa noaptea multe focuri de rază. Bietul țaran, care ziua întreagă obosește lucrându-și pământul, noaptea este silit să-și apere rodul împotriva sălbăticiunilor. Căci sălbăticiunile fac daune enorme atât în animale, cât și în plante. (Așa-i! pe băncile naționalităților). Nu știu caz, când boierii iubitori de sport să fi despăgubit pe țărani pentru daunele suferite, dar cunoscută e că, când bietului țaran i-au confiscat pușca învechită, cu care-și apăra vitele în contra sălbăticiunilor, sub cuvânt că e vânător de contrabandă. (Așa-i! Așa-i! pe băncile naționalităților, contraziceri vii în dreapta).

Fráter Lóránt: Nici un cuvânt nu-i adevărat. (Preș. sună).

T. Mihali: Fiindcă s'a susținut aci, că din toate acestea nici un cuvânt nu este adevărat, am să mă provoc la un exemplu și martor clasic și anume mă voi provoca la cartea lui Bartha Miklós intitulată: „Pe pământul Carașilor” și-mi vor permite onorații mei colegi deputați, ca să recitez din acea carte un pasaj, care constată faptele și eu cred, că autorul este atât de vrednic de toată credința, încât înaintea sentin-

să priviască lucrurile, cu mai multă stăruință, decât cei trei, și bețivul acesta se opri în fața statuei, rășchiră picioarele, isbucni în râs, și îndată își dete cu gândul, că statuei îi lipsia ceva. Ce? Numai el știa. Indată răzimă scara de soclu, se sui, scăpând picioarele printre spițele scării, și cu bidineaua, făcu încet, cu toată stăpânirea, de care era în stare, un benghiu roșu, drept în vârful nasului femeii de marmoră. Și plecă bețivul încântat. Si și avea de ce. Din clipa aceea se opreau cu toții să priviască statua. Unii îi găseau picioarele prea scurte, ba prea groase, iar ceilalți prea subțiri. Dar toți râdeau cu poftă de benghiul acela. Fiecare găsia, că e pus la loc foarte potrivit, și că statua a câștigat chiar de pe urma lui. Iar bețivul, a doua zi, când și-a adus aminte de isprava lui, a venit să și-o vadă cu ochii. Și avu norocul să se audă laudat: „Bine l-a mai potrivit, drept în vârful nasului! Halal de el!”

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

ței lui trebuie cu toții să ne plecăm. Voiu recita din opul esecient al lui Bartha Miklós, pe care ar trebui să-l citească orișicine, căci nu vorbește acolo numai politicianul, ci vorbește iubitorul de oameni și ar trebui să cunoaștem cu toții adevărurile constatate de acest mare scriitor al d-voastră. (Sgomot. Preș. sună.)

Am să vă arăt, ce zice Bartha Miklós despre lucrurile acestea.

Când se începe paza? El vedea adevărat focurile de pază și când i-s'a spus, că acestea ce scop au, dânsul întreabă, când se încep? „Primăvara, când sămănăturile au dat să se întărească, după ce s'au pus cartofii, și ține până la toamnă, până s'a pus în hambare rodul întreg. Grozăvenie! În fiecare noapte? În fiecare noapte. Bietul econom să mută la capătul pecutului său de pământ, la celalalt nevastă-sa, la altul copilul. Astfel își apără puțintica avere dinaintea cerbilor și a mistreșilor. De dormit nu cutează să doarmă, că jumătate de cias de s'ar scăpa dormind, i-se prăpădește toată averea. — Și acum întrebați, pentru ce nu lucră poporul? Pădurea nu-i dă de lucru, pentru că 200 mii jugăre de pădure nu servește la altceva, decât ca să se prăsească în ea cerbii suverani și mistreșii ilustrisimi.

Și suveranii și ilustrisimii nu se mulțumesc cu drepturile lor teritoriale, ci exploatează și teritoriile străine

Cum să muncească ziua celce nu doarme noaptea? Ab'a m'am putut desmetici, așa m'a turburat aspectul acesta. Când m'am desmetecit, mi-a venit în minte renumitul op al lui *Taine* despre timpul, care a precedat marea revoluțiune și așa fi dorit să încep amanejarea pădurii cu punerea în aplicare a unei ghilotine cu vapor pe sama acelor funcționari, cari susțin aceste stări de lucruri și pe sama acelor autorități, cari le tolerează”.

On. Cameră! Eu cred, că toți trebuie să ne plecăm dinaintea acestei constatări a faptelor și trebuie să judecăm cu echitate și cu dreptate atunci, când este vorba de clasele mai de jos ale populațiunii.

Căci oricum vom privi lucrurile, totuși are dreptate vorba românească, că poporul este talpa țării și trebuie să fim drepti și echitabili față de interesele poporului, căci dacă vom lua în considerare sacrificiile, pe cari le aduce poporul întru susținerea țării, trebuie să recunoaștem, că milioanele popoarelor mai multe jertfe aduc pe altarul patriei, decât cele câteva familii de latifundieri.

On. Cameră! Nu voiesc cu această ocaziune să intru în discutarea chestiunilor sociale. Trebuie însă să constatăm și să recunoaștem, că până aci zău nu ne-am ocupat în deajuns.

Papp Géza referent: Întreg bugetul se ocupă cu poporul!

T. Mihali: Cred, că am fost îndreptățit să reflectez la observările stimatului meu antevorbitor. Trec acum la adevăratul suflet al discursului meu. Incep și eu cu constatarea faptului îndeobște cunoscut, că Statul nostru e stat agricultor.

Dumnezeule, de câte-ori s'a accentuat dela restituirea constituțiunii încoaci faptul, că suntem stat agrar, dar numai foarte puțini își iau osteneala să înțeleagă ce va să zică: stat agrar. În privința asta și azi noțiunile sunt foarte turburi, căci când aci în Cameră se vorbește despre interesele agrare, atunci unii politicieni își făuresc motive de acuze față de guvernământ pe cuvânt, că au în vedere interese agrare și el nu înțeleg, că apărând interesele agricultorilor de fapt se apară interesele Statului.

Ori, On. Cameră, rezolvirea favorabilă a chestiunilor agrare este în interesul tuturor claselor populațiunii, este în interesul meseriașilor, a comercianților, a muncitorilor și a publicului consumant, căci în urma urmelor totuși pământul este baza tuturor, el ne dă pâinea noastră cea de toate zilele și dacă noi în acest ram al economiei naționale nu putem să sporim venitele,

atunci orice am face pentru dezvoltarea viitoare a țării, oricâte instituții am înfăptui, toate vor fi zadarnice. Azi e la ordinea zilei chestia scumpetei traiului și rezolvirea acestei chestii nu se poate face fără de rezolvire favorabilă a chestiei agrare.

On. Cameră! Când guvernul coaliționist în scopul dezvoltării industriei a făcut mari investiții am avut onorul a lua asemenea cuvântul în această chestiune și anume am constatat, că oricât am favorizat industria în Ungaria, nu vom ajunge la nici un rezultat, dacă mai nainte nu am rezolvit în chip favorabil chestiunea agrară, căci industria, ca să se poată dezvolta, are trebuință înainte de toate de consumatori, iar publicul consumant totuși numai milioanele popoarelor îl dă. Secretarul de stat al ministrului de comerț, care conducea întreaga afacere, mi-a răspuns atunci, că lucrul stă întors: mai întâiu să dezvoltăm industria, să aducem în țară muncitori, să aducem aici oameni, să avem multe puteri muncitoare în țară, ca să consume ceea ce produce agricultorii, căci atunci și țaranului îi va fi mai bine și țara — vorba veche — nu se va îneca în săul propriu. Punctul său de vedere s'a validat, dar adevărat a rămas pe partea mea, căci de atunci a trecut un an de zile și vedem, că nu-i vorba să ne înecăm în săul propriu, căci fără carnea din Argentina și fără ajutorul Serbiei și al României ar fi fost imposibil să ușorăm traiul în țara aceasta.

E o chestiune de mare gravitate chestiunea aceasta și eu mă mir, cum de nu se ocupă de ea oamenii în țara aceasta în mod mai serios, atât din punctul de vedere politic, cât și din cel științific și cum se poate, că într'o țară cu adevărat bogată — căci despre Ungaria, chiar și cu privire la părțile ardelenesti cu drept cuvânt se poate afirma, că pământul ei este Canaan față de solul infertil al altor țări — cum se poate să ajungem în decursul unui singur an de zile dela un extrem la altul și am fost nevoiți să aducem carne din Argentina și să fim avizați la Serbia și la România. Asta la tot cazul dovedește, că eu am avut dreptate, când din prilejul investițiilor mari industriale ale guvernului coaliționist am zis, că mai întâiu să rezolvim chestia agrară. Se pare că am fost rău informați asupra situațiunii agrare a țării și anume prin aceea, că am văzut domenii mari particulare, cari progresaază foarte frumos.

„Natural domeniile și stăpânii lor au fost protejați, dar de altfel ei pot suporta mai mult ca omul sărac. Atunci ziceam, că avem lipsă numai de teritor valam independent, ca să ne putem exporta vitele și bucatele noastre, pentru că ne înecăm aici. În Ungaria e datină, că de când avem constituție să judecăm superficial lucrurile. Nici chestia aceasta n-am judecat-o din punctul de vedere al milioanele și de aceea ne-a ajuns aceea surprindere, că și atunci când am avut un an bun, când vitele n-am avut nici o boală, căci boala de gură și unghii nu e așa primejdioasă..

(Contraziceri). Și eu sunt gospodar și știu că această boală s'a trecut, suntem deja scăpați de ea. În butul acesteia prețurile animalelor sunt scărițate peste măsură, ce pentru noi ar fi poate avantajos, azi însă nu e avantaj, căci abia dispunem de jumătatea animalelor de lipsă și mai mult ne-am bucura, chiar și în interesul statului ar fi mai consult, dacă prețurile n'ar fi așa urcate, dar am avea mai multe animale la dispoziție.

În orice stat modern în timpul mai recent a ajuns obiceiul și chiar în Ungaria există acest obicei, că se fac registre statistice și despre starea animalelor. Nu știu, cum de cei cari se ocupă cu datele statistice nu au ajuns să cunoască mai curând starea adevărată? Acum constatăm că în unele locuri, îndeosebi în comitatul meu contingentul de vite a scăzut la jumătate.

M. Mártonffy: Le vând!

T. Mihali: Negreșit că le vând, doar gospodarul crește animalele, să facă bani. Economul însă când își vinde vita la târg, — știu din practică — jumătate din bani îi duce la oficiul de dare,

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortisare

și cu cambii pe moșii, ori

case de chirie, sub condițiile

!! cele mai favorabile !!

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca nr. 8.

□ Casă proprie lângă filiala poștală. □

dar cu animalul nu se întoarce, fiind cât de mult la acela. Lucru principal la soluția chestiunii agromonice să dăm posibilitatea, ca contingentul animalelor să crească, să ajungem cel puțin la contingentul, de care dispuneam odinioară.

În privința aceasta a fost atât de bun ministrul de agricultură să se pronunțe atât pe vremea când a primit portofoliul, cât și mai târziu, constatând, că prăsierea animalelor trebuie promovată, pericolul fiind mare. Văd aceasta și din faptul, că și în buget a susceput unele considerabile pentru a sprijini productul animalelor, ba a promis, că și comunelor le va sta în ajutor, ca unde nu este pășune comună, acolo să se înființeze cu ajutorul statului. Constat acest fapt cu bucurie și fac abia o singură observare citând proverbul unguresc: promisiunea e frumoasă, e bună însă abia dacă se împlinește. Dacă afacerea nu va fi rezolvită după principii de politică de partid, ci având în vedere interesul poporului, eu voi felicita cel dintâi pe d. ministru de agricultură pentru succese, căci când e vorba de interese generale — și interes mai general nu este — nu se admite validitatea nici unui astfel de interes secundar.

Sunt nedumerit, dacă aceste dispoziții o să ajute. Dau și expresiune nedumeririi mele, dezvoltând cauzele ei. Sunt de părerea, că ce dă ministrul de agricultură cu o mână, cu cealaltă ia înzecit dela pătura de jos a populațiunii. Vă spun, cum. Adevărat că dă ceva ajutor, dar se observă pe d. referent Pap Geza, că aparține clasei cu 1000 jughere, fiindcă nu se ocupă de interesele poporului în măsura care se cere.

Pap Geza, ref.: Ba, dimpotrivă!

T. Mihali: ...Nici nu o iau asta în nume de rău, căci dacă cunoștea trebuințele poporului, negreșit că nu scăpa din raportul său importanța chestiunii pășunatului. Dar față cu aceasta, ce a accentuat referentul în raportul său? A relevat însemnătatea economiei silvice.

Pap Geza, ref.: Și aceea!

T. Mihali: Nu o trag la îndoială.

Pap G. ref.: O să răspund.

T. Mihali: Primesc bucuros.

Recunosc, că din punctul de vedere al țării și al viitorului însemnătatea pădurăritului e mare, însă când fac această mărturisire, zic, că rezolvând chestiile economice în toată complexitatea lor, nu-i permis să dezvoltăm principiile teoretice referitor la economia silvică în dauna altor chestiuni, și e la loc să recunoaștem, că pădurăritul este antitetiv pășunatului.

Știm, că chestia prăsierei animalelor nu se poate rezolva fără cea a pășunatului. Prăsierea în grajduri o poate practica on d. referent pe cele una ori zece mii de jugăre ale sale, omul sărac însă nu o poate face, doar abia așteaptă, să se ivească cele dintâi raze de soare, ca să-și poată mână vita, porcul, oaia sa la izlaz. Mai ales la porc și oaie nu se poate închipi prăsierea în grajduri.

Chestiunea izlazului e deci, o problemă de importanță.

Pap G. ref.: Așa este!

T. Mihali: Ori în care stat civilizată din apus s'a ivit această chestiune, a căpătat o soluție norocoasă. Să privim deci la aceste state. E adevărat, că noi suntem totdeauna la coadă, ar fi totuși timpul suprem...

Pap G. ref.: Nu tocmai așa tare.

T. Mihali: În chestia aceasta, da!

Zic, on. Cameră, că interesele economiei silvice trebuie să le potrivim cu cele ale pășunatului. Și aici îmi va permite domnul referent, să-i spun motivul ce m'a făcut să dubitez în rezolvirea corectă a chestiunilor economice: e faptul, că d-lui în referada sa înfățișează agricultura, ca și cum noi numai din pădure ne-am susține. Silvicultura e azi altă chestie. Interesul comercial aci e de a doua mână: pomenesc esclusiv de interesul sanitar și climatic. În ordinea evoluției de azi, unde întâlnim atâtea întocmiri tehnice, prețul pădurei, al lemnului nici așa nu se urcă. Și de altcând nu mai putem purta stărea de azi și nu vom privi cum poporul emigrează în America, ci trebuie să admitem pășunatul pe teritoriile folosite până aci. — Abia acum am sosit la obiectul propriu zis al discursului meu. D. referent adevărat consideră de mare succes faptul, că ministrul de agricultură sădește cu pomi toate teritoriile sterile. On. Cameră, așa se vede, că ordinațiunile referitor la cele amintite s'au trimis deja din centru și vă pot spune, că în provincie, dar mai ales periferiile sunt conștinate din cauza acestor ordinațiuni. Dacă Ex-

sa d. ministru de agricultură s'ar decide măcar odată să cerce fețele acele desperate, ar vedea ce spaimă au produs ordinațiile în popor. Dacă pădurarul vede, că în fața casei ori în jurul comunei este vre-un teritor improductiv, zice: ți-l împădurim, îți facem o dumbravă frumoasă. Poporul răspunde: Am însă vite, hoare, la ce îi răspunde categoric: aceea-i treaba ta. Oamenii aceia săraci zic: domnule, dă-ne pace, nu cerem dela stat nici un ajutor, cum a spus-o foarte la loc și on. coleg Bornemissza, cerem numai să ne dați pace și va fi pace.

St. C. Pop: li groază de belșugul prea mare!

Contele Serényi Béla, min. de agric.: Da potopul de anul trecut?

T. Mihali: Iată de aceea stăruiesc eu d-le ministru, într'acolo, ca să nivelăm contrastele după posibilitate. Însă împădurăritul locurilor sterpe a cauzat prea mare spaimă, fiindcă pădurăritul a fost încredințată constatarea improductivității unui teritor. Mai cu seamă în cercul meu unde din nenorocire venise un pădurar din nordul Ungariei, care întreaga sa viață numai în brazi s'a desfășurat și nu-și poate închipi un traiu fără de brazi.

Sunt, nu-i vorba, câțiva brazi în fața casei, dar când am auzit, că el toate locurile sterpe vrea să le sădească cu brazi, faptul acesta a produs consternație mare. O știm prea bine pretutindenea, că punând pădurarul mâna pe un petec de pământ pentru ca să-l împădurească, poporul nu mai dispune de acela, căci trage la îndoială, succesul unei plantațiuni de brad ori gorun înainte de 15 ani. Acesta e lucru foarte gingaș. Știm din experiență. În Croația, începând dela Zagreb până la Fiume sunt teritorii sterpe, s'a plantat și pe acolo brădet, risipind statul milioane pe seama asta, și întreb, este acolo pădure? Unde sunt milioanele ce le-am investit? A păgubit țara și a suferit daune și privații respectivi, întrucât oile, vitele nu le puteau trimite la pășune.

E foarte frumoasă instituția silvică, eu însă mă duc până la punctul unde teoria o pot împreuna cu praxa. Evident, că și între pădurări păreri diferă. Chiar pădurarii băștinași din comitatul Solnoc-Dobăca, cunoscând bine împrejurările au declarat, în contra părerii celui din Nordul Ungariei, că nu leagă prea mari nădejdi de împădurăritul teritoriilor sterpe. V'o pot spune, că nici nu vin de-acolo atâtea deputații ca din cercul meu, și așa se poate, ca Martonffy și ceilalți colegi să scape mai ușor de rugămintele și dorințele poporului.

Declar, că ceea ce m'a îndemnat să pornesc de acas și să mă decid a lua cuvânt la desbaterea resortului de agricultură, este rugarea poporului, care zice: facă cu el ce vor face, ducă-l militar, e dispus la orice jertfă, numai izlazul să-i rămână, căci de acela are lipsă pentru creșterea și prăsierea vitelor. (Adevărat, Așa-i! Aprobări în centru).

Astfel stând chestia, recunosc, că dnul ministru de agricultură e într'o situație critică, căci pe deoparte trebuie să țină cont de concepțiile birocratice ce domnesc în minister și care dela masa verde vrea să planteze cu păduri teritoriile, pe de altă parte e necesit să cumpănească greutatea interesului izlazului cu cel al pădurei. D. ministru deci e în o situație dificilă și eu, deși mă consider de un foarte modest bărbat politic, totuși, ca unul, care mă interesez și ocup mai ales de chestiile proprietarilor mici, îndrăznesc a face propunerea, ca acele locuri sterile pe cari d. ministru intenționează a le împădurărit, să nu le planteze cu brad, nici cu gorun nici cu fag...

Contele Serényi Béla, min.: Cu bagrin?

T. Mihali: ...nici chiar cu bagrin, ci cu pomi fructiferi (Gălăgie la stânga). Căci, să mă iertați, astfel s'ar putea nivela acele contraste, cari există între economia silvică și pădurărit. În această privință împrejurările din Ardeal sunt de tot specifice și eu cred de a fi mult mai ducător la scop, dacă aceste teritorii sterpe și izlazurile comune Statul le-ar planta cu pomi, aprovizionându-i pe aceia, întocmai ca arborii dela margine de drum, cu gard apărător, așa că pășunatul să fie posibil chiar și în anii dintâiu.

În sânul reuniunilor economice din Ardeal încă s'a sulevat chestiunea aceasta și eu însumi am luat parte la astfel de discuții. Toți câți ne-am întrunit acolo, ne-am convins, că dacă s'ar realiza această idee, s'ar îndoi producția de poame a țării și venitul, ce rezultă din ea. (Zgomot).

Domnul ministru a făcut amintire de aici. Aici să mă ierte însă, căci acolo, unde se află mult lemn de ars și unde gazurile de Sărmășel ori altele vor scoate din comunicație acest lemn, scade zi de zi prețul lemnului, așa că azi nu se mai rentează ca omul să taie și să transporte lemnul, de oarece prețul lui este atât de mic, încât nici speșele pentru acestea nu se pot acoperi. De aceea ar fi cu mult mai consult, ca în locurile înalte, sterpe și de pășune să se planteze pomi roditori cu trunchiu înalt, cum putea vedea la Sași, unde a succedea aceasta foarte bine. Dar în privința aceasta mă pot provoca și la posesiunea mea, unde am plantat pe un teritor de vr'o 40—50 jugăre nuci, de teamă, că în urma prăbușirii lui ușoare să nu vină statul din oficiu și să-i planteze cu arbori.

Și m'am convins, că nucii își extind atât de departe și atât de afund rădăcinile lor, încât sunt cu mult mai buni, ca acășii sau brazii. În pășunea se îmbunătățește, pentru că frunzele arborilor, cari cad la pământ îngrășă solul, pe lângă aceea, vara în căldurile mari, vitele au loc răcoros de odihnă.

Eu sunt de părere, că acela va fi într'a-devăr al doilea întemeietor al Ungariei, care va face, ca toate aceste teritorii sterpe și de pășune să se umple cu pomi. (Mișcare în dreapta). Asigur pe d-nul ministru și on. Cameră, că în Ardeal nu se află nici o regiune, unde n'ar înflori una sau alta dintre poame. Deși e solul calceros pe acolo, totuși pe marginea drumurilor nucii se desvoaltă atât de repede, încât în 5—6 ani coroana le este atât de mare, că trebuie rărită, iar rodul lor foarte îmbelșugat.

În chipul acesta am ajunge acolo, ca să asigurăm pe seama existențelor mici pășune, iar în privința pomăritului am face un paș uriaș înainte. Domnul ministru de agricultură peste 4—5 ani ar trebui să se pună numai în legătură cu ministrul de comerț, care să-i pună în timpul acesta la dispoziție vagoane îndeajuns, ca să n'o pățim ca acum doi ani, când am avut în Ardeal o frumoasă recoltă de poame, dar comercianții din Germania n'au putut să le expedize în lipsa vagoanelor, încât partea cea mai mare putrezia în gări. Noi am încasat ce e drept banii, dar deatunci n'am mai văzut nici urma astorfel de comercianți, căci declară, că n'o să mai pună piciorul într'o țară, de unde nu-și pot transporta nici poamele și unde au avut pagube mari. Deatunci ne tot spargem capul cum am putea valoriza mai bine poamele, dar totul este zadarnic.

Eu așa cred, că aceasta e cea mai însemnată chestiune în discuția bugetului ministrului de agricultură, chestia pășunelor, și când chestia pășunilor și pădurilor se ciocnesc, ar trebui totdeauna apărută cea a pășunilor.

În privința aceasta putem lua exemplul dela orice stat, unde pretutindeni au acceptat ideea pomilor roditori în locul acășilor. De altfel în Ardeal, unde sunt astfel de arbori, poporul nici nu întrebuintează acășii, căci ard cu flacăra prea mare. (Mare mișcare în stânga. Protestări).

Vreau să fiu scurt, On. Cameră, căci văd, că d. ministru e deja obosit, căci a auzit atâtea păreri și idei referitor la resortul său, încât îi este imposibil să le țină pe toate în minte. (Ilaritate în dreapta).

Eu chiar de aceea mi-am propus să amintesc acestea, ca să atrag atenția d-lui ministru asupra lor, dar fiindcă d. coleg Pap Géza și alți deputați au afirmat în discursurile lor, că în apus chestia pășunilor și silviculturii s'a rezolvat în favorul silviculturii, trebuie să trag aceasta aci la îndoială.

Acolo avem pilda Svițerei, care a introdus peste tot sistemul pășunii și care îi și trage folosul, căci de acolo ne-am importat frumoasele noastre vite de Svițera, pe cari nu le schimbăm bucuros cu altele. Acolo de altfel s'au introdus la căile ferate șlipuri de fer, în locul celor de lemn. Și la noi s'a făcut în privința aceasta oareși care progres, căci nu mai suntem avizați la șlipuri de gorun, pentru că și cele de fag împregnat s'au dovedit de foarte trainice. Acestea nu sunt așa scumpe și sunt mai cu spor.

Nu putem ști, că oare peste vr'o câțiva ani nu se va inventa și altceva și pentru că să lucrăm atunci în detrimentul economiei de vite, când viitorul acestora ne este foarte nesigur. Cred, că e de prisos să mai dezvolt mai departe această chestiune, căci e lucru cunoscut, că silvicultura aduce numai 1½—2% venit și

și acesta numai la proprietățile mari, cari pot aștepta până când cresc arborii și prețul lor, până ce se vor edifica trenuri în păduri etc., dar omul sărac nu poate aștepta.

În privința aceasta s'au întâmplat mari nedreptăți cu foștii urbarialiști, cărora li-s'au extradat competențele, iar pădurea a fost pusă sub pază. Unde e aici dreptatea? Dreptul de posesiune e doar egal, iar pământul proprietarului a fost răscumpărat. (Zgomot). Nu mai discut aceasta, pentru că am trecut deja peste ea, dar să nu constrângem pe bieții urbarialiști, ca să creeze și alte teritorii pe lângă cele existente pe seama urbarialiștilor. Aceasta e absurditate și o nenorocire pentru țară. Pentru mine e tot una, că ce fel de funcționari silvici sunt ori că pe terenul acesta ce fel de birocrație domnește.

Și pentru că să vă arat, că în țările din apus economia silvană nu mai e la ordinea zilei, și că acolo agricultura o privesc deja dintr'un punct mai înalt, mă provoc la un savant francez, care a ținut la Paris o conferință interesantă în privința aceasta. Și într'adevăr îți vine să zimbești, când te gândești, câtă silință ne dăm să înlăturăm contrastele dintre cultura silvană și sistemul de pășune. Unde au ajuns ei în privința aceasta?

Și atunci mi-a venit în minte, că totuș are dreptate opoziția, când pretinde ridicarea unei academii economice, pentru că cultura noastră economică de până aici a stat la un nivel foarte inferior. Și dacă în privința aceasta d. ministru de agricultură s'ar consulta cu d. ministru de instrucție, s'ar convinge, că la noi fie în școlile populare, medii, preparandii ori teologii, școlarii nu-și câștigă nici o cunoștință economică. Întreb pentru ce avem să creștem învățătorii, preoții și copiii din școlile populare? Pentru viață. S'au întâmplat multe cazuri comice — o știu din experiență proprie — că după ce învățătorul, care a absolvat preparandia, sau preotul, care are de asemenea pregătire academică, a ajuns pe sate, mai ales prin Ardeal, și a primit în salariu o bucată de pământ sau vie, în lipsa cunoștințelor, nu știe ce să înceapă cu el, ci întrebă economistul neștiutor de carte, ce să samene în holdă sau în vie. Deci în loc să instruiască învățătorul sau preotul pe țăran, el trebuie să ceară dela țăran îndrumări. Și acest țăran îi spune, că cutare sol e așa, sau altcum, să se samene deci grâu sau altceva, căci de o economie mai intențivă n'are nici idee, iar când preotul, după recolta rea îl chiamă la răspundere, răspunsul este, că a făcut cum a știut și a putut face. Învățătorul și preotul nu dau nici o instrucție poporului în privința aceasta, căci nu sunt obligați, deaceia ar fi consult, ca în locul multelor studii teoretice să li-se dea elevilor și instrucții economice. (Zgomot).

Cu această chestie stau în legătură multe alte chestii, d-le referent. Noi am început numai la coarnele plugului și la pășunea vitelor (Zgomot).

Eu am avut parte de o viață idilică și dacă guvernul mi-ar fi zis, că nu-mi pot păzi vitele, dacă oprește pășunea liberă, m-ași fi revoltat. Tot așa ar fi și azi! (Mișcare în dreapta).

Președintele: Mă rog liniște!

T. Mihali: On. Camera, sunt convins, că nu eu, ci d. raportor e în rătăcire, pentru că dânsul a preamărit pe pădurari și politica guvernului, că vrea să împădureze turnusurile dar despre oamenii mici și pășuni n'a zis nici un cuvânt. (Contraziceri în dreapta.)

Recunosc importanța silviculturii, dar pretind, ca și pentru popor să se facă ceva, anume în interesul culturii de vite să se dea atențiune atât agriculturii, cât și pășunăritului.

Pap Géza raportor: Nime nu susține contrarul!

Papp Elek: Și raportorul a zis.

T. Mihali: În privința aceasta se pot aștepta tot felul de invenții. Așa s. p. Leon Martin a ținut la o societate economică franceză o prelegere interesantă despre electricitate (Mișcare.) Noi ne certăm pentru lemnul de gorun și economia silvană, iar acolo vorbesc de electricitate și despre progres în genere (Mișcare în dreapta.)

Pap Géza raportor: Și noi o știm!

T. Mihali: Nu contest, că nu știm și noi, dar să discutăm și să ne consultăm și noi, cum să le aplicăm în economie.

Pap Géza, raportor: Pe noi ne forțezi, să cetim? (Sgomot. Președintele sună).

T. Mihali: Li cunosc necesitatea; dacă e de prisos, apoi am făcut un lucru de prisos. Mă voi bucura, dacă și noi ținem pasul cuvenit. (Sgomot. Președ. sună).

Martin Leon, zic, în raportul său între altele a spus următoarele: „Actualmente economia trece prin o criză grea, în care îi-e periclitat atât progresul, cât și existența. De-o parte cultivarea intensivă, iar de altă parte dezvoltarea industriei cuprind întreagă munca manuală, cei 800.000 muncitori din străinătate aduși acum în Franța nu pot satisface exigențele, și mai târziu cu atât mai puțin vor putea, de-oarece prețul muncii omeneste în întreagă Europa e în creștere.

În economie lucrul normal încă trebuie deci înlocuit cu munca vitelor și a mașinilor. În privința aceasta progresul, ce-i drept, de 50 ani încoace e deja foarte însemnat, dar totuși nu se poate compara cu acel progres, pe care industria l'a făcut deja prin folosința mașinilor. Starea muncii industriale adevărată e mai favorabilă, de oare ce poate concentra într'un punct producția și prin aceasta facilitează foarte mult folosința puterii de muncă mecanică. Că, ce economie înseamnă înlocuirea muncii omeneste, ba chiar și a vitelor cu munca mecanică, despre aceasta vorbesc destul de frumos datele din următoarele două tabele:

După Ringenmann energia valorează:

Produsă de

mână omenească dela 3'50 fr. până la 5'00 fr. putere de cai					
cal prins la vârtej	1'40	"	"	1'90	"
cal înbămat	0'80	"	"	1'10	"
boi înjugăți	0'55	"	"	0'75	"

Evident deci, ce deosebire colosală este între munca produsă de mână omenească și între cea produsă de mașinile montate științificește. (Mișcare în dreapta.)

Onorată Cameră! D. raportor afirmă, că și la noi sunt mașini.

Géza Pap, raportor: Da, sunt!

T. Mihali: În economia mare, dar eu rog, ca în legătură cu această chestie on. Camera să-mi permită, ca să amintesc, că în Franța în economie sunt cu 800.000 oameni mai mulți, și totuș se exclamă, că ce va fi mai târziu cu prețurile de lucru, și spun, că acolo ministerul de agricultură trebuie să se năzuiască, ca economia s'o ridice pe baza științei la acel nivel, încât să poată concura cu acele prețuri mai mari, cari azi se plătesc pentru munca gata.

Acolo deci se lucrează nu în direcție negativă, ci pozitivă; noi însă aici în Camera spunem, când lunar emigrează în America câte 10—20—30.000, în mare parte muncitori, cari se ocupă cu lucrarea câmpului, ca să-și câștige pâine, că las' să se ducă, căci doară se întorc cu bani. Aceasta nu poate corespunde politicii cinstite a unei țări, deoarece aceasta e o pierdere pentru viitor.

Nu de mult am umblat pe la Fiume numai pentru aceea, ca să cunosc mai din aproape emigrarea. Tocmai atunci imbarca un vas mare, pe care erau 1200 muncitori emigranți. Firește, m'am interesat să aflu, amestecându-mă între ei și constatând cu ochi-mi proprii, că dintre emigranți 60—70% erau Unguri. Constatez, că aceștia nu emigrează cu scop de a se îmbogăți, ci întrebându-i, că pentru ce emigrează, mi-au răspuns: ei domnule, în țara noastră nu putem trăi, dările sunt mari, nu sunt pășuni, n'avem pământ, mai cu seamă pe Șesul Ungariei, deoarece pământurile de cucuruz nu se mai dau deja din a treia parte, ci din a patra și a cincă. Acuma vor aduce deci bani, dar e întrebare, care va fi situația în viitor? Și de altfel nu congruiază cu prestigiul unui stat, ca să-și lasă cetățenii și deosebit clasa muncitorilor de câmp, ca pentru asigurarea existenței lor să emigreze în țări străine, ci guvernul trebuie să se îngrijească, ca poporul prin munca sa economică să-și poată câștiga aici atâta, cât ar câștiga acolo.

Dar nici nu ar trebui introdusă aceasta, căci popoarele locuitoare aici fără deosebire de naționalitate și confesiune, toți țin la pământul și țara lor, și dacă numai jumătate sau a patra parte ar câștiga acasă din câștigul din America, bucuros ar rămânea acasă, bucuros ar sluji țării; căci doară sunt anumite concepțiuni etice, și și țăranul acela ține la vatra sa familiară, și cred, că în viață și aceștia înseamnă ceva.

Nu pot deci aproba vederile colegului Ludovic Bornemissza, ca să lăsăm emigrarea să-și urmeze calea... De altfel, îi aprob vederile în chestia pădurilor, și mai cu seamă aprob, că a atras atențiunea d-lui ministru de agricultură asupra faptului, că atunci, când va împărți popoului pășuni, să grijească, ca să țină departe dela aceste teritorii pe slujbașii și autoritățile silvanale.

E caracteristic, când aceasta o spune un proprietar de pământ, care și-a dat silința să cunoască împrejurările. Căci atunci când țăranul spune, ca să se țină departe, sub aceasta el înțelege, că e om rău, criminal, și iață, am ajuns acolo, că un st. membru al deputaților din clasa privilegiatilor s'a convins, că autoritățile silvanale, în chestia pășunilor, trebuiesc ținute departe.

Eu repețesc cuvântul acesta, ca să atrag atențiunea d-lui ministru de agricultură asupra lui.

Nu voesc să mă ocup pe larg cu celelalte părți ale resortului ministrului de agricultură, de oarece scopul principal mi-a fost, ca să-l câștig pe d. ministru de agricultură pentru ideea, ca să abandoneze împădurirea teritoriilor sterpe, și să planteze aceste teritorii cu pomi.

În privința aceasta am compus un proiect de rezoluție, așa fel, că acela poate fi primit de oricare deputat al Camerei fără deosebire de partid, deoarece am încunjurat într'insul chestia naționalităților, ca să nu mi se spună, că într'o chestie atât de importantă am amestecat puncte de vedere naționaliste.

Atât d. raportor, cât și câțiva d-ni cari au contrazis au declarat, că slujbașii silvanali împlinesc la periferii o mare misiune națională. Eu la asta observ numai atâta, că e o mare nenorocire pe țara aceasta, că nu judecăm chestiile din punct de vedere practic, ci toate le privim prin prisma nenorocită a politicii. Astfel e aceasta și la slujbași, căci s'au întâmplat nenumărate cazuri, că slujbașii au fost trași în disciplinar, și aceștia în cursul disciplinarului au declarat, că da, am greșit, sunt vinovat, dar ideea națională de stat aici numai eu o știu reprezintă, poporul de mine se teme.

În privința aceasta pot servi și cu dovezi. Și domnii aceștia, cum a spus și d. raportor, a căror chemare în ținuturile locuite de naționalități ar fi, dacă ar recurge la alt metod... ca adecă în secolul acesta să nu silească a înfrica poporul cu aceea, că la alegeri, vor fi atâtea pedepse în comună, să voteze pe candidatul guvernului, iar dacă nu, va fi pedepsit așa și așa etc. etc. Ei cred și azi, că cu poporul se poate face aceasta, vremurile acelea au trecut. Căci împrejurările de circulație sunt de așa, că ideea de libertate se răspândește.

Dacă ar fi chemare națională, aceasta ar însemna, că slujbașul să știe tracta cu poporul, ca să grijească și de interesele economice ale poporului, ca astfel poporul să se convingă despre aceasta, ca în omul acela el să vadă pe binevoitorul său.

Poporul ar înțelege îndată cu cine are a face. Aceasta e un interes regnicolar, național și eu n'aș fi în contra, ca domnii aceștia să câștige pe partea lor naționalitățile persecutate, și ca să nu-i alunge, cum a spus colegul Teodor Batthyány, în brațele noastre. Căci noi ne-am bucura, dacă n'am auzi plângerile zilnice ale poporului. Căci în om totuși există puțin simț uman și dacă ar veni la mine un Ungur cu plângerea sa, aceasta tot așa m'ar duce, ca și nevoia unui Român.

Și la chestiile de păduri greșea cea mai mare e, că slujbașilor le lipsește simțul social. Onoare excepțiilor, nu voesc să generalizez, dar e fapt, că dacă ei ar avea simț social, atunci pe țăran l'ar socoti de deaproapele lor (Așa-i! în centru.) și ar valida drepturile acelea ale fiilor poporului, cari congruează cu dreptul natural și cu legile d-zeești și atunci pacea ar fi gata.

Nu voi mai continua, ci voiu ceti proiectul meu de rezoluțiune, și rog, ca on. colegi să sprijinească acest proiect al meu, cu atât mai vârtos rog pe d. ministru de agricultură, ca în privința aceasta să cumpănească lucrul, și dacă d-sa trage la îndoială adevărurile, ce am spus despre stările de acolo, meargă la fața locului, și convingându-se în persoană despre acestea, și eu cred, că d. ministru va găsi modul, cum trebuiesc acolo aplanate interesele pădurilor și interesele pășunilor.

Proiectul meu de rezoluție sună astfel (Cetește): „Camera să îndrume guvernul, să revoace

ca ordinațiunile date pentru împădurăritul locurilor sterpe, și atât în chestia plantării cu pomi a locurilor sterpe, cât și pășunilor publice, după ascultarea bărbaților specialiști și a celor interesați, să prezinte Camerei un proiect". (Aprobări în centru).

Rog primirea acestui proiect de rezoluție, de-altfel pentru motivele înșirate și și din punctul de vedere al partidului din care fac parte *nu primesc budgetul*. (Aprobări în centru).

O deputațiune din comuna Rachita (comitatul Caraș Severin) s'a prezentat înaintea ministrului de agricultură, Vineri în 28 l. c.

Mai mulți țărani români în frunte cu preotul lor a mers la Budapesta să ceară scut și dreptate față de persecuțiunea slujbașilor inferiori, așa numiților reprezentanți ai ideei de stat. Faptul este următorul:

Comuna aproape de 18 ani ține în arândă dela erar un teritoriu de 133 jughere izlaz și plătește arândă regulat. Este unicul teritoriu, ce se poate folosi pentru pășunat.

În toamna anului trecut s'a alarmat întreg satul, că acest izlaz nu se mai dă în arândă Răchitenilor, ci Ungurilor colonizați din Igazfalva. Svonul acesta a pus pe toți locuitorii din Răchita pe picioare și a trimis o deputațiune de 3 membrii la Impăratul la Viena.

Trimisiile poporului au și încercat să ajungă în fața împăratului, dar n'au fost primiți; un rezultat însă totuși au obținut: în scurtă vreme a fost avizați Răchitenii, că izlazul din pricină rămâne alor și pe viitor.

Liniștiți așteptau sărmanii Răchiteni dalba primăvară, să-și scoată vitele la izlaz, când atotputernicii gornici le dau de veste, că izlazul, frumoasa lor dumbrevă nu e al lor ci al Ungurilor din Igazfalva.

Revoltați până în suflet au alergat acum bieții oameni la ministru.

Deputații români d-nii Mihali și Ștefan C. Pop s'au atașat deputațiunii conduse de deputatul Lugoșului, fostul ministru de justiție: Plósz Sándor.

Deputații noștri au făcut pe tâlmăciul, iar domnul ministru se arăta revoltat de faptele slujbașilor săi!

A trimis grabnică reparare.

E ceva îngrozitor să auzi, că slujbașii inferiori nesocotesc hotăriri ministeriale, numai să răpească pâinea din gura Românilor.

Igazfalva are 8000 jugere catastrale pentru câteva familii, iar la Răchiteni nu le vine nici un jumătate juger pe suflet, dupăcum a spus însuși fostul ministru de justiție Plósz Sándor.

Așteptăm cu nerăbdare hotărârea ministrului, care nu poate fi amânată, dacă vrea să încunjure adevărata revoltă țărănească!

Ca la noi, nicăiri!

*

Indemnitatea în casa magnaților. Casa magnaților a ținut azi o ședință scurtă, scurtă de tot. Durase abia zece minute. Ședința a primit o notă deosebită prin participarea în număr neobicinuit de mare a prelaților, dintre cari pe mai mulți conferința episcopescă de ieri i-a adus în Capitală.

A participat la ședință și patriarhul Sârbilor Lucian Bogdanovits. Guvernul a fost reprezentat de către ministrul de finanțe Ladislau Lukács și ministrul de culte contele Ioan Zichy.

Primindu-se fără obiecțiune raporturile președintelui contele Albin Csáky, magnații aderează fără discuție proiectului de indemnitate.

*

Un epilog al măcelului dela Mărgineni, Este cunoscut, că dintre cele cinci victime ale brutalității jandarmilor, împușcate la Mărginenii din Țara-Oltului, trei au murit pe loc, iar a patra a murit a doua zi în spitalul din Făgăraș, unde a și fost înmormântată. Damele române au participat și la înmormântarea țaranului împușcat,

împodobindu-i mormântul cu o frumoasă coroană de flori, iar preotul capelan din Făgăraș Octavian Popa, i-a ținut o pătrunzătoare vorbire la ușa mormântului. Pe tema, că în această vorbire, pâr. Oct. Popa ar fi agitat contra națiunii maghiare, i-s'a urzit proces de agitație, care s'a pertractat ieri, Vineri, la tribunalul reg. din Brașov.

Președinte al pertractării a fost judele dr. Jahn, acuza a susținut-o procurorul Welman, iar apărarea a provăzut-o avocatul dr. Eugen Meșianu, fiscalul comitatului Brașov.

Față de palida și sforțată acuză susținută de acuzătorul public, s'a remarcat discursul energetic, rezolut și convingător al d-lui dr. Eugen Meșianu. A arătat, prin despicarea fraselor înscrinate, că acuzatul n'a putut agita contra națiunii maghiare, căci chiar dacă frazele ar conținea delictul agitației, aceasta nu la adresa maghiarilor a sunat.

Oratorul, în întreagă vorbirea sa n'a folosit cuvântul „maghiar” sau „maghiari”. Chiar nici în frazele înscrinate nu obvin aceste cuvinte, ci peste tot locul se amintește de lupta contra dușmanului, iar în toiul luptelor electorale dușmanul oltenilor nu era „națiunea” ori „naționalitatea maghiară”, ci partidul politic „munkapárt”.

Partidul muncii, însă nu e națiunea ori naționalitatea maghiară.

.. Din lipsa de spaț ne oprim aici și enunțăm rezultatul: *Părintele Octavian Popa, a fost achitat.* Acuzatul și apărătorul au fost felicitați de asistenți. („G. Tr.”)

Revoluția în Maroc. După un timp destul de lung de tulburări abia acum se va face poate ordine în Maroc.

Aceasta ordine o va face probabil Franța, care în cele din urmă a trimis trupele sale sub conducerea unui general. Trupele au înaintat deja în multe locuri spre rebeli, vor avea însă multe ciocniri sângeroase, căci după știrile ultime un major francez a căzut mort zilele acestea. Știrea nu s'a confirmat încă în mod oficial, dar vestea morții lui va contribui mult, ca luptele dintre cele două părți să se dea cu multă îndârjire.

Pașii întreprinși de Franța în actuala acțiune diplomatică au nimic în mare parte încrederea, ce o aveau puterile străine față de loialitatea Franței în chestiunile diplomatice. Încrederea Franței a fost susținută totdeauna de fostul ministru de externe Pichon, căruia i-s'au adus nu odată grave acuzațiuni pentru politica lui diplomatică.

Evenimentele din urmă în chestia marocană au dat dreptate aderenților lui Pichon și acum numai pare a se vedea iscusința lui diplomatică în toată mărimea ei. Căci pe când sub regimul său Franța a fost încunjurată de iubirea și încrederea Europei întregi și pe când cuvântul ei era hotărâtor în multe chestiuni diplomatice, azi stă singură și izolată, având a dovedi prin fapte în viitor, că urmează o politică loială sau ba. Poziția și vaza ei azi a scăzut, de când frânele externelor sunt depuse în mâinile lui Cruppi și în cabinet se află Delcassé.

Singură Anglia se încrede încă și privește cu ochi pașnici acțiunea ei, fiind convinsă, că în Maroc e necesară o intervenție militară și că Franța îndată după restabilirea ordinii, va părăsi cu trupele ei orașul Fez. Nu așa însă Germania și Spania, cari au interese aici și cari pândesc numai momentul, când Franța ar viola punctele pactului dela Algeciras.

Asquith despre pacea universală. Într'o adunare mare, la care au luat parte personajii înalte, s'a primit o rezoluție, care să ceară înfăptuirea unui juriu de pace între Anglia și America.

Între alții a luat cuvântul și prim-ministrul englez Asquith făcând cam următoarele declarații:

Cele două țeri democratice, cari vorbesc aceeași limbă, au ajuns la convingerea, că este o crimă războiul dintre ele.

O înțelegere între aceste două state prin care s'ar înlătura neînțelegerile și eventualele greutăți pe cale pașnică, înseamnă o victorie strălucită a inteligenței. Un pact de natura aceasta nu va să zică amenințarea vreunei alte puteri sau urmărirea de scopuri politice mai îndepărtate. Nutrește speranța, că chestia aceasta atât de importantă va progresa în viitorul cel mai apropiat. Cu toate acestea Anglia nu este încă azi în situația să abzie de cuceriri, cari se pun în urma uriașelor ei posesiuni în toate continentele.

*

Mișcare royalistă în Portugalia. În Portugalia s'a dat de urmele unui extins complot royalist, a cărui șefi erau stabili în orașul Tuy. La ordinul guvernului au fost expulzați din această localitate, în urma căreia s'au așezat în Pontevedra. Guvernul a trimis în secret oameni de ai lui la graniță, cari să urmărească de aproape toate mișcările monarhiștilor.

După alte știri într'un oraș monarhiștii au atacat un magazin de praf de pușcă, dar cercetările nu au putut da de urmele autorilor. În orașul Vizen s'a descoperit un alt vast complot, care a câștigat pentru planurile sale deja o mare parte a locuitorilor din oraș și mulți soldați. Planul lor a fost, ca la un moment potrivit să provoace o revoluție, la care să ia parte soldații făcând cealaltă parte a miliției imposibilă. Mulți dintre ei au fost arestați, iar alții expulzați.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 29 Aprilie.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează Ludovic Návay.

După cetirea protocolului ședinței trecute *președintele* prezintă actele sosite.

Petru Mihályi, notar, cetește amendamentul, în care *Gheorghe Szmracsányi* își anunțase propunerea referitoare la crearea unei legi pentru ștergerea *legii de incompatibilitate*.

Lud. Bornemisza (gouv.): Foarte bine, primim. (Ilaritate în dreapta.)

Sig Eitner (justhist) cere să se cetească propunerea.

După cetirea acesteia Camera la insistența președintelui decide, ca propunerea să se tipărească și să se desbată în ședința dela 10 Maiu a Camerei.

G. Polónyi: Interpelează în chestia transferii ilegale a slujbașilor financiari din Croația.

C. Huszár: Interpelează în chestia abuzurilor făcute cu lozurile.

Bugetul ministerului de agricultură.

Dr. Teodor Mihali (Vorbirea d-lui T. Mihali o dăm în întregime în altă parte a ziarului nostru.)

S. Mándy (gouv.): Guvernul actual a făcut mai mult pentru economie, decât guvernele precedente.

Ar trebui încurajată dezvoltarea economilor și administrația economiei rurale și ar trebui ajutate interesele micilor economi. (Aprobări.)

Chestia reformei bursei interesează aproape pe agronomi.

Ședința se suspendă pe 10 m.

După redeschiderea ședinței mai ia cuvântul **Carol Huszár**, la resortul ministrului de agricultură.

Prima și cea mai veche
casă de clavire

este a lui

Franz și Albert Renner

în Timișoara-Iosefin, str. Hunyadi 12.

Mare asortim. de pianе,
pianine și harmonii.

Calitatea cea
mai bună.

Prețuri ieftine.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC

— Petöfi. —

Se coc grânele,
Calde 's zilele...
Luni spre revărsat
Plec la secerat...

Mi se coace-un dor
Așa 'ncetșor...
Inger bălăior
Fi-mi săcerător!...

V. Bora.

POEME ÎN PROZĂ

Primăvară

Un copilăș ședea lângă zidurile învechite. Se juca cu o floare veștedă și n'a știut că se joacă cu o viață veștedă — rîdea de bucurie și de tinerețe, ah, sfânt e zimbetul în care nu râde timpul și gândul și durerea, sfânt e zimbetul care e numai zimbet, în care este suflet.

Un om, bătrân ca o înțelepciune și bolnav de gânduri negre, cu ochii stinși ca două lumânări suflă de-o gură cețoasă — cu plele albe, grele de povara anilor, venia lângă zidurile învechite. Și când a văzut pe copilășul jucându-se cu floarea ofilită, bătrânul s'a dus la copilăș și prinzându-l de mână, i-a zis blând:

— Știi dragul meu, că te joci cu viața mea?

Și bătrânul privea la floarea veștedă, cu suflet trist și copilășul spuse încet:

— Vrei să-ți dau floarea?

Iar bătrânul a privit în ochii copilășului, în ochii copilășului era uriașa sete a primăverii. — În ochii copilășului era o lume bogată ce-o să vie.

Și bătrânul începu să zâmbească, și își spuse cu glas lăuntric:

— În ochii aceștia albaștri, trăește puterea vieții, în ochii lui trăește primăvara...

Și copilășul se mira că bătrânul îl săruta pe ochi, și pe lângă zidurile învechite trecea o mireasmă de veșnică primăvară...

Copilașul.

A venit tremurând, sgribulit de frig și obosit de pasurile sale, căci în el umbra durerea intrupată — tatăl doarme de trei zile între două luminări și mama i-a spus punându-și degetul la gură:

— Du-te la boierul în curte și-i cere mila, du-te dragă și plânge-i în urechi părăsirea noastră!

Și a venit tremurând copilășul sdrențuros, în ochii lui era noaptea foamei și în gura lui dormea atâta lume de plâns...

Când a văzut boierul bătrân și alb copilășul sdrențuros, a poruncit slugilor să deschidă poarta de aur și s'a dus la copil și prinzându-l de mână, l-a dus în grădină, către palat...

Și prinzând de mână pe copilăș, boierul zise duos:

— Spune, ce să-ți dau ție, biet copilăș rebegit de frig? Să-ți dau un porumb alb, nu vrei un păun, care țipă în flori, când vede răsărind soarele?... Ori vrei să-ți dau jucării de argint? Vrei pahar de aur? Ori vrei să-ți dau un balaur de mătășă?...
Și copilășul se ducea tăcut și evlavios, căci vedea grădina roșie a feeriei, erau flori mari roșii și albastre și verzi în grădină, apa în fântână era curată ca un cer strâns în gratii de fier — și

copilașul tremura de poftă și de mirare, se mira și ar fi vrut să plângă..

— Dar spune ce să-ți dau? — îl întreba boierul și prinzând pe copilăș de mână, intra cu el în palat... Când intrară în palat, copilășul a început să strige de fericire... I-se aprinseră obraji, îi luminau ochii, îi strălucea privirea ca o privire a veșniciei...

Copilașul avea lucrămi de bucurie în ochi și săruta lacom, cu sărutarea veșnică a omului flămând, săruta și strângea la sîn, și săruta și strângea la sîn, că par'că ar ținea un bun mare, un bun veșnic și sfânt — copilășul a aflat o coajă de pâine și coajea de pâine l-a fericit, căci coajea de pâine îi vorbea de-o liniște mare, pe care n-a simțit-o de două nopți...

Și boierul bătrân, care a văzut atâtea furtuni — privea lăcrămând la bucuria tăcută a copilășului...

Copilașul a început să mănânce...

Emil Isac.

Pe Marea Neagră

Marea! De mult o caută atâția ochi pe ferestrele vagonului. Mai dinainte încă se recunoaște vecinătatea ei prin zarea prea apropiată a uscatului, ale cărui margini se desenează pe un fond turbure, adânc, nepătruns. E cerul închizând zarea, imediat înaintea noastră, ori e marea cu ceața ei adesea nelipsită?... Coborâm, pe îndelete, panta, din gară în port. Bordul vapoarelor ce pleacă ca și, de multeori, cheiul portului pentru cele ce sosesc, e un fel de „Calea Victoriei”, „între Capșa și palat” a Constanței. Când am ajuns în chei, vaporul „România” era plin cu „pasageri” de aceștia — și numai când s'a dat semnalul de plecare s'a văzut câți dintre tovarășii lungei noastre călătorii aveau să rămână în Constanța.

Lațuri grele se aud prăvălindu-se ori ridicându-se în strigăt greu, asurzitor. Jos în sânu vaporului, sub apă, ceva se sfredește în sunet înăbușit. Puntea au fost ridicate, iar noi ne depărtăm de cheiu, abia simțit. „România” se trage înapoi, în coaste, cum te tragi, pe nesimțite, de umărul unui om pe care îl temi, ca să câștigi loc.

De pe cheiul plin de o lume pestriță, de fesuri, de turbane, de pălării și de pe bordul vasului începe un schimb iute de saluturi, de sfaturi, de rugăminți, de lacrimi.

De pe marginea cheiului unii, aplecați spre vas iau, în limbi amestecate, dispozițiile „ultime” primind grabnice răspunsuri liniștitoare ori fluturări de batistă. Se pare că numai chipurile albastre, grupele pe o bună întindere de bord ale școlariilor din Brașov stau nemișcate.

— „Adio, Românie”, îngână unul.

— Ce „adio”!... Noi suntem pe teritoriu românesc. Trăiască România! răspunde un altul.

Vaporul face tot felul de mișcări ca să câștige distanța trebuitoare de cheiu, pentru că să poată înainta, apoi altele ca să se strecoare din linia vaselor mărunte din preajma cheiului. Și, deodată încetează sfredelirea iute și înăbușită de jos și încep să se ridice sunetele unor bătăi asemănătoare cu acelea ce se aud cu câteva sute de pași departe dela o moară. Mai mult, decât aceste sunete, cari însuflețesc vasul, vorbesc, însă, valurile, cari, înghesuindu-se tot mai înalte la proră, o cuprind tot mai sus, încălcându-se... „România” se leagănă domol, intrând în apă câte 1—2 metri când cu un capăt când cu celălalt. Suntem în larg!

Cerul e senin iar marea destul de cuminte. Valuri, abia răsărite, fără spumă, se arată ici-

coala în bătaia lunei. Un drum larg, al cărui capăt se pierde în noapte, se deschide în urmă: drumul tras de vas, drum de spumă, de valuri grămădite în amestec spre golul lăsat... E frământarea spumegândă a valurilor fărâmițite, ce-și caută par'că locul...

Miezul nopții. Globurile electrice din cheiul Constanței coboară mereu spre cheiurile apei: par a se pierde în umbrele pe cari nu le pot alunga cu totul. Apoi lumina lor, fără să străbată deadreptul la noi, se risipește uniform ca lumina unui foc deasupra unui oraș ce arde sub zare. Pe bord rar de se mai aude câte-o vorbă, pe o bancă mai în fund cântecul în surdină al unui singuratic. Dar toate sunt fără înțeles: șoapta paserilor ce se gâtesc de culcare pe o seară umedă de toamnă... Dar jos, din clasa III, dintre niște lăzi, bagaje și fesuri, se ridică monotonia unor cântece orientale.

Pe departe noutatea valurilor, pe cari le revedeam abia de 1 oră, iar pe de alta neobișnuința cu legănarea lor, îmi răpiră somnul. Trei ciasuri m'am luptat, ca să mă cobor în lumea ultărei de mine însumi — și eram adesea aproape, dar o altă lume de gânduri, cu cari plecasem ori încolțiseră pe drum și încă atâtea strigări de afară, mă opreau la timp. Și mai era încă ceva: gândul la răsăritul soarelui. O întreagă copilărie, îl văzusem împurpurând acelaș deal, apoi alte dealuri și chiar șesul, dar nu-l văzusem niciodată, ridicându-se dintre valuri.

Când am văzut, că nu-i și nu-i chip, am ieșit pe bord. Valurile crescuseră și vântul le îmbia mai cu zor spre vas. Veneau uneori cu spinări înalte, muiate în spumă — și, unul după altul, cădeau în lături, risipite în strigătul sălbatic al puterilor, cari se nimicesc. Pe tot întinsul, dela proră la pupă, nici o mișcare. Doar doi școlari, speriați, probabil, de legănarea și aierul închis al cabinei, dorm într-o barcă de salvare, serios concentrați de răcoarea nopții... Razele tot mai slabe ale globului de aur ce coboară spre una din zări, lasă lumina lor murindă, tristă, pecetea mișcătoare a „României” lacome pentru depărtări. Un cântec îți vine în minte în fața vuetelor de jos; apoi altul. Valurile par îndârjite, fiindcă au fost lăsate singure — și, fiecare iuruș al lor, fiecare amestec de alte și alte vute, cere, par'că aceleaș vorbe dela tine: *pentruce te sbuciumi?*..

Pe zarea depărtată a largului de plumb, un penel, nevăzut, par'că a tras câteva linii deschise printre desimea umbrelor; apoi tot mai multe și tot mai deschise — și ochiul se îndeamnă a străbate largul de unde din jurul vasului.

Mai câștig doi tovarăși: cei din barca de salvare. Sar amândoi pe bord — și-și fac toaleta sumară, care începe cu funcțiunea fiziologică, ce are loc după o odihnă neîndestulătoare și se isprăvește cu scuturarea paltonului, care a servit de înveliș și cu trântirea chipiului de barcă. Alți privitori pentru spectacolul răsăritului pe mare apar pe scările, cari conduc din cabine, înfășurați în broboade ori în pături de noapte. Intre ei, și un Englez de un stânjen și jumătate cu o reptilă de cățeluș, ce-și țârie burta pe jos,

În bătaia razelor, resfrânte din cerul înroșit, valurile se târăsc leneșe spre vas.

Marea pare, acum o pastă groasă în care greutatea nu se coboară. Puterea nebiruită, care poartă valurile, cântecul lor acum domol, adânc și tainic te îndeamnă par'că. Ai vrea să rătăcești și tu pe unda asta sburdalnică, fără țintă. Din dosul fiecărui val, par'că un cap drăgălaș te amăgește spre domnia fără hotare a puterilor pline de taină...

D-ta numai așa vei cruța,

dacă nu vei pierde prilejul să cercetezi institutul de cojocărie a lui

Beregszászy Lajos,

unde se pot așeza spre îngrijire hainele de iarnă, buni, boa, manșoane, etc. Lucrările de apărare în contra molilor, le conduce el însuș. Hainele se asigură contra focului și furtului amăsurat valorii lor.

Rog sprijinul marelui public, cu stimă **Beregszászy Lajos**, cojocar, strada Deák-Ferencz nr. 32.

Aruncând stropi bogați de raze aurii, craiul mult așteptat al primei noastre dimineți se rostogolește ușor dintre valuri, apoi, par'că, pe deasupra lor, spre noi...

Acuma văd, că partea bordului dinspre răsărit e plină de călători. Desordinea din îmbrăcăminte trădează graba cu care s'au repezit din cabine.

În cea mai afundă zare, pe care n'o deschide decât aerul curat al dimineții, se ivesc, ca cele dintâi ținte ale setei de depărtări a prorei noastre, două maluri înalte, două continente. Bosforul!

Romulus Cioflec.

Gronica feminină.

Scrisori de femei

Elisă dragă!

În vremea din urmă se vorbește așa de mult de portul românesc și în legătură cu el de industria casnică țărănească.

Iată ce mă îndeamnă ca la scrisoarea ta din urmă să-ți răspund — deși cam târziu — pe calea aceasta. Întâiu îți mulțumesc pentru Monografia comunei voastre pe care mi-ai trimis-o. Cât de bine ar fi dacă fiecare comună ar avea o monografie — bine scrisă cum zice loga despre a voastră*).

Numai când se va face lumină cât de intensivă în jurul și în lăuntrul colibeii țaranului nostru, numai atunci suntem pe calea adevăratului progres, căci bine a zis zilele trecute un ilustru fiu al neamului nostru, că țaria noastră zace în aceste umile colibe.

Dar să revin la portul nostru național. Nime nu poate să observe mai bine psihologia țaranului nostru decât noi dascălii, și fiind vorbă de portul național noi învățătoarele — cari urmărim mintea și felul de a gândi, a lui, dela cea dintâiu licăiri până la adânci bătrânețe în toate fazele și formele vieții lui. Cu câtă tărie ține țarancă română la portul ei, tu știi bine, cum o vedește ea când e vorbă de împrumutul unui model de pildă.

Câtă ceartă și inimă rea nu se face de multe-ori în jurul unui model de cărință pe care una a prins-o fără de veste dela cealaltă. Și cu câtă migală și stăruință stă aplicată asupra războiului fata mare ca să-și vadă țesătura frumoasă și artistică cum și-o închipue ea în dorul după desăvârșit. Din stăruința aceasta migăloasă ies adevărate trăsături artistice, căci altcum, lumea mare n'ar admira și damele noastre n'ar purta cu atâta plăcere portul acesta fermecător.

Sunt cu adevărat multe și felurite trăsături artistice în lucrările țarancelor noastre, cari prinse de o prismă artistică și redată cu gust — ca în albumul d-șoarei Cosma, dau un adevărat cap de operă. Și chiar de aceea e dureros, că pe când lumea admiră și damele noastre, poartă cu mândrie portul românesc, țarancele noastre încep a se abate dela aceste frumseți. Știi de unde cred eu, că provine lucrul acesta? Închipuieți un elev al tău, care e mai isteț, ieșit din școală știind bine ceti și scrie, ajuns între împrejurări unde nime nu mai grijește de hrana sufletească ce o suge el prin aceea, că stie ceti. Va deveni sau socialist sau pocăit, cu care nu ți-ași dori să te mai întâlnești tu, care te-ai trudit din greu să-l înveți slovele.

Cam așa stăm cu portul nostru național. Ne place să ne mândrim cu el, dar oare ce facem pentru prosperarea lui.

Am cetit o propunere în „Tovărășia“, să se înființeze o mare tovărășie pentru producțiunea și valorizarea țesăturilor și cusăturilor românești. „Luceafărul“, în cronica nrului 2 din anul curent relevă cu multă căldură propunerea aceasta, mai intrând în amănunte propune și felul și cadrele în care să se înființeze această tovărășie... reuniunile femeilor noastre din diferite centre... se

*) Neamul Românesc din Ardeal și Țara Ungurească vol. I. pg. 205.

pot transforma cu ușurință în întreprinderi comerciale pe baze cooperative înscriind ca membre ale reuniunii pe toate femeile, doamne și țărance, cari vor plăti o anumită cvotă. În părțile, unde nu sunt asemenea reuniuni se pot cu ușurință înființa.

Fiecare reuniune ar susține un atelier, care ar primi comanda și care ar executa în atelier, cu ajutorul țarancelor mai iscusite lucrările mai fine și mai grele, iar restul lucrărilor l-ar împărți țarancelor la sat. Astfel s'ar putea comercializa chiar și portul țărănesc și prin urmare în multe părți s'ar putea și salva*).

Cât de neplăcut m'a atins vestea din nrul 5 a „Luceafărului“ despre „imposibilitatea de a realiza aceasta idee; motivarea e una singură: indiferența și chiar rea voința cărturărimeii noastre“. Curat ca povestea cu elevul tău. Nime nu se îngrijește de dezvoltarea sănătoasă și românească a portului nostru național. Nu-i mirare dar, că se corcește?

Cu gândurile acestea m'am frământat în zilele trecute, când m'am hotărât să merg cu câteva țărance să vedem atelierul de țesături și cusături românești din Orăștie.

Am plecat des de dimineață, o dimineață frumoasă de primăvară, și 'n fuga trenului și 'n uimirea țarancelor neînvățate cu iuțala trenului am sosit la Orăștie. D-șoara Barcianu cu multă amabilitate ne-a arătat multe și frumoase lucruri românești.

Ne-a spus apoi cu multă vioiciune, că nu peste multă vreme — din dărnicia mecenatului Mihai vor scăpa din strimtoarea încăperilor de-acum, într'o casă și mai lungă și mai luminoasă și mai acomodată.

Să fi văzut țarancele mele cum se minunau de frumsețele războiului și a acului. Cum prindeau inimă și mândrie de portul lor și de toată țesătura lor când auziau, că din toată lumea românească se fac comanda la această lucrătoare. Să fi auzit — apoi — venite acasă cum spuneau suratorilor, ce nebunie e să alergi după cartoane împetrite, având un port, după cari și oameni de viață împărătesc să străduiesc să-l aibă. Iată cum înțeleg eu, că să poate stărni în țarancele noastre mândrie și îndemn să-și păstreze portul lor pitoresc.

Dacă nime nu se gândește la portul lor cu indemnuri și cu sfaturi să nu ne mire, că multe se cam abat dela el sub firma falșului progres. „Mai învățăm și noi altceva nou“ se zicea mai ieri în Românul.

Nu-mi aduc aminte când ai fost la noi, țesau oare țarancele la haina bisericască? Îți scriu acum că a succes bine, au cerut-o în multe locuri de model și a mulțămît pe mulți. N'a mulțămît însă pe țărance cari după ce-au ispr. vit cu țesutu, au căzut de acord, că se putea face și mai frumoasă. La Orăștie au și întrebat ele după un model dar ni s'a spus, că ornate sacre gâtesc numai la comanda anumite, că altcum nu le pot valora. Să vede că Românii noștri dau mai bucuros banii pușini pe nimica decât mai mulți pe lucru bun și românesc.

Dacă n'ai văzut haina aceasta știu că-ți vine curios ce-ți scriu. Cum haină bisericască pe războiu românesc? Da draga mea se poate și încă ce frumos. Cearcă și tu și vei vedea ce mândre vor fi țarancele de ce poate războiul lor.

În vremea de acum când, începe a se pune puțin pond pe războiu eu cred, că e tare bine să-i arătăm în toată forma însemnătatea și folosul. S'auzi ce frumos spunc o elevă a mea la finea unui dialog:

Sunt română țesătoare

Și de furcă iubitoare,

Cu furca și al meu războiu

Nu voiu rămânea 'napoi.

Pe Paști te-aș ruga să vii la noi.

Mi-e tare dor de tine și a-și vrea să vezi haina bisericască că știu că veți face-o și la voi. Copiii amintesc și acum cu atâta drag de Tușa Elis.

Te doresc și te dorim cu toții. A ta.

Aurelia.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16/29 Aprilie 1911.

De-ale noastre.

Luni fiind sărbătoarea muncitorilor, (1 Mai st. n.) n-rul viitor al ziarului nostru va apare Mercuri dimineața.

Clarificare. D. Simion Zehan paroh, ne roagă să publicăm următoarele:

„Relatându-se prin ziare activitatea despărțământului Reghin al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ și fiindcă contrar voinței mele, văd figurând și numele meu în legătură cu această chestie, întru stabilirea adevărului, mă văd necesitat a reflecta următoarele la cele publicate în nr. 80 din 21 Aprilie 1911:

Sunt membru în comitetul acestui despărțământ, dar văzând, că dela cărmă nu se pornește nimic pentru a desvolta o activitate mai rodnică în înțelegere cu protopopul Ariton M. Popa și sub conducerea d-sale am ieșit în mai multe sate și atât eu, cât și unii frați preoți și învățători am ținut prelegeri populare, tratând cu mult succes diverse chestii folositoare pentru popor.

Depărțându-se fostul director al despărțământului, G. Șagău, de pe teritoriul despărțământului în 13 Aprilie a. c. a fost convocată adunare generală extraordinară pentru alegerea unui nou director. În această adunare, eu, sătul de atâtea certe și animozități, câte există pe la noi, mi-am dat demisiunea de membru în comitet, însă aceasta nu s'a primit. În urma acestui fapt, ca să-mi salvez onoarea de membru în comitet, la recercarea noului director dr. Ioan Harșa, prelegerile, pe cari le-am ținut eu, le-am insinuat la despărțământ.

Prin acest fapt nu am jignit pe nimenea, căci sub orice titlu și sub a oricui conducere s'au ținut acele prelegeri, e bine că s'au ținut și barem de s'ar ținea și în viitor, fie sub conducerea protopopului, fie sub a directorului despărțământului. Deosebirea e, că sub a protopopului au un caracter mai particular, iar sub a directorului despărțământului mai general românesc.

Se desgustă însă omul de atâtea certe și chestii personale, câte există pe aici. Barem de s'ar termina odată, ca astfel în bună înțelegere și în comun acord să putem lucra cu toți pentru luminarea și deșteptarea neamului nostru românesc.

Atâta am aflat cu cale a reflecta, pentru constatarea adevărului în cât mă privește pe mine și ținuta mea“. Cașva, 27 Aprilie 1911. — Simeon Zehan paroh rom. unit.

Distincție. Aflăm, că simpatica și mult apreciată noastră artistă, dna Lucia Cosma, așa mult distinsă de Principesa Maria, cu ocazia concertului din săptămâna trecută, scrie „T. R.“, a primit din partea A. S. R. o fotografie cu următoarele șire: „Mulțumesc pentru plăcerea ce mi-ați făcut: Maria. 1911“, și un minunat inel în briliante și safire. Felicitări!

Nou avocat în Teregova. Primum următorul anunț: Am onoarea a Vă aduce la cunoștință, că mi-am deschis cancelăria advocațională în Teregova. Cu stimă dr. Gheorghe Dragu avocat. Felicitări.

Necrolog. Familia îndurerată ne anunță trecerea la cele eterne a iubitei soții, mame, bunice și soacre Iuliana Hălmăjan, în etate de 62 ani după o viață conjugală fericită de 45 ani. Ingroparea a avut loc în 16/29 Aprilie 1911 la orele 3 $\frac{1}{2}$ d. a. în cimitirul din Arad. Odihnească 'n pace.

Răposata a fost mama prea iubită a redactorului nostru responsabil At. Hălmăjan, căruia îi transmitem condolențele noastre sincere.

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă ::

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincia trimitem modele.

Leichner și Fleischer.

Necrolog. Cu părere de rău aflăm încetarea din viață a v. *Ecaterina Popoviciu* născ. *Mornaila*. Rămășițele pământești ale răposatei au fost astrucate Sâmbătă, 16 (29) Aprilie d. m. la 3 ore după ritul bisericii orientale în cimitirul din Șiclău. Condolențele noastre familiei.

Din patrie.

Sărbătoarea muncitorilor. Sunt de admirat avântul, entuziasmul, credința oarbă, aceste sentimente de cari sunt pătrunși mai toți muncitorii și manuali și intelectuali, în lupta pentru existență, pentru ideea unei vieți mai bune. Idealul, ca fiecare om să poată trăi mai ușor, să aibă puțința de a-și realiza un trai mai omnesc fără lipsurile și neagra mizerie în care zac o mare parte de învinși ai vieții, acest ideal sfânt pentru proletari, este sărbătorit în ziua de 1 Maiu st. n. ziua în care atâtea inimi omenesti simt bucurii nemăsurate și mulți au acea dulce amăgire în sufletul lor că totul e frumos: natura, lumea și viața.

Muncitorii din toate neamurile Ungariei, vor serba Luni pe 1 Maiu în chipul cel mai grandios posibil în care scop se fac mari pregătiri, în fiecare cerc sau secții muncitorești.

„Nevinovatul“ doctor. Nu demult în Budapesta a produs mare senzație o desvălire a matrapzlăcurilor câtorva farmaciști și medici. S'a dovedit aproape evident, că medicul dr. Ludovic Fränkel a scris o mulțime de rețete scornite pe seama farmaciștilor, păgubind în felul acesta Casa de asigurare a muncitorilor. Pe atunci poliția a și arestat atât medicul cât și farmaciștii prinși cu ocaua mică. Nu înzadar însă paragraful e acelaș privește-l de sus sau de jos, nu înzadar e vestită șiretenia și sofisticăria advocațională, — d. Fränkel a scăpat din închisoarea preventivă. Și cel dintăiu lucru i-a fost să o apuce spre țara tuturor escrochenilor, spre America. Se simțise — hag'seamă — „nevinovat“.

Un aventurier. Poliția de granță din Lubotény a deținut un aventurier periculos în persoana lui Maurișiu Donuer. Adineori a fost condamnat la 30 zile închisoare și la amendă de 400 coroane, pentru mijlocirea emigrării pe ascuns. Liberat odată, el practizează cu multă îndemănare acel gen de escrocherie, făcându-se candidat de înșurătoare.

Dela mai multe familii din Eperjes a scos sume însemnate, cu promisiuni de căsătorie. Poliția l'a predat pe Donuer tribunalului din Eperjes.

Dela frați

Comitet italo-român. Ziarele italiene aduc știrea, că din inițiativa publicistului Benedetto de Luca și cu concursul d-lor R. Artioli, profesor, Alfredo Baccelli, fost ministru, contele G. Danieli și Guilo Magne, arhitect s'a constituit la Roma un „comitet general italo-român“.

Acest comitet are de scop, pe deoparte, să întocmească programul necesar pentru a primi grupurile de români cari vor vizita Italia anul acesta, cu ocazia celor două expoziții jubilarie pin Roma și Turin, pe de alta să lucreze la strângerea și întărirea din ce în ce mai mult a legăturilor intelectuale și economice dintre cele două țări.

Din acest comitet de numeroși și distinși filo-români die capitala Italiei fac parte senatori, deputați, profesori universitari, publiciști, artiști, financiari, înalți funcționari, reprezentanți ai comerțului, ai industriei și ai studenției, printre cari profesorul Tonelli, rectorul universității din Roma, profesor Angelo de Gubernatis, senatorul De Cesare, criticul Eugenio Checchi, profesor Bacchiani, arheologul Giacomo Bonii, deputații Conte Danieli, Alfredo Baccelli, Pavia, Galluppi, Barnabei și Sanitini, contele San Miniatelli, vicepreședintele societății „Dante Alighieri“, Vico Mantegazza, profesor Galanti, Torquato Gianini, Bruto Amante, profesor Cervasato, Ugo Alimenti, inspectorul general dela ministerul agriculturii Pasqui, sculptorul Apolloni, dr. Foá, consulul general al României Manzi-Fé, etc.

Alegeri în Bucovina. La balotajul din 16 Aprilie, amândoi candidații *ovrei* au ieșit învingători la Cernăuț (districtul german) și au fost deci aleși membrii în dieta provincială. Candidatul *național-german*, cons. aulic dr. Skedl a rămas cu 400 voturi în minoritate, chiar și după compromisul între Germanii naționali și creștin-sociali...

Amânarea serbărilor jubilarie din Iași. Miercuri seara s'a întrunit comisiunea pentru organizarea serbărilor jubilarie ale Universității din Iași.

După discuțiunile urmate s'a ajuns la o înțelegere, ca serbările să nu mai aibă loc în zilele fixate din luna Maiu.

Totuși comisiunea n'a renunțat definitiv la aceste serbări, ci a rămas să se stabilească ulterior, dacă ele să aibă loc la sfârșitul lunii Iunie sau... la toamnă.

Prințul Ferdinand la vânătoare. Am anunțat, că Miercuri la orele 5 a sosit la Sinaia prințul Ferdinand, venind cu automobilul din Capitală, împreună cu d. maior Berindei.

Prințul Ferdinand a rămas aici până azi, Sâmbătă, în care timp a avut loc o mare vânătoare de cocoși pe moșia regală, în munții Bucegi.

Din străinătate.

300.000 lei pentru o carte. Milionarul din California, Huntington, a cumpărat pe suma de 300.000 lei o ediție a bibliei tipărită de Gutenberg în 1450—55. Acesta e cel mai mare preț ce s'a oferit cândva pentru o carte.

Moartea unui negustor de artă. Mercuri a încetat din viață în vârsta de 66 de ani, cunoscutul negustor de artă, Karl Wertheimer.

Defunctul lasă în urmă-i o colecție de artă, care valorează 10 milioane.

Accident într'o mină. Din Heerlen vine știrea, că într'o mină de cărbuni a statului doi lucrători au fost uciși din cauza unei prăbușiri. Sunt 16 răniți între cari 3 grav. Doi lucrători lipsesc.

x Noutăți de primăvară. În prăvălia lui *Schwarzberger* Manó din Arad, strada Vörösmarty Nr. 3 se pot căpăta pe lângă prețurile cele mai ieftine și serviciu prompt și solid, următoarele: pardesii femeiești, raglane și kimone engleze, mare asortiment de haine pentru fete și copii.

x A apărut: Elemi népiskola értesítő könyvecske — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

x Rostul medicamentelor în contra vâenei de aur (emoroide) este să sisteze cauza constipațiunii, aecstei boale neplăcute. Experiențele câștigate în spitalul general din Viena dovedesc că apa amară naturală „*Ferencz Jozsef*“, deja în decurs de câteva ore produce un scaun moale și cu toate ocaziunile alină durerile. Se capătă în prăvăliile de apă minerială și în apotece.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Dr. Vadász Ármánd

își mută, începând cu prima Maiu, cancelaria advocațională în str. **Érzsébet-Körút nr. 33**, în casa proprie. (Vis-à-vis cu Tribunalul rege-c.

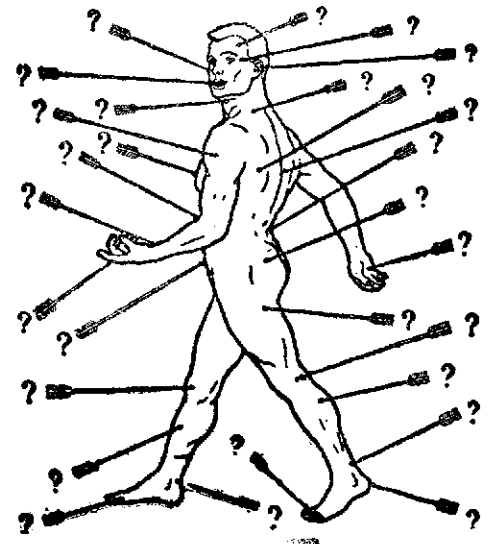
ROLETE.

Mare asortiment de veritabile rolete americane automate. Bile și popice din **ligaum sanctum** veritabil se pot procura cu prețurile cele mai moderate în bazarul

Zimmerman Ignác,

prăvălie de obiecte decorative de Norinberg și de jucărele, Arad, piața Szabadság nr. 21.

Te doare ceva?

I. Renumitul „Fluidul Elza“ alui Feller, e, după experiențele noastre linișitor de dureri, vindecător, încetează durerile; repede și sigur vindecă reumă (spure), slăbire de nervi, junghiuri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorțeală, durere de ochi, migrații și multe nepomenite aci. Fluidul Elza a lui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de piept și gât și morburii din curent ori răceală. Adevărat e numai dacă pe sticlă este numele „Feller“. — 12 sticle mici sau 6 mari, ori 2 sticle speciale, K. 5 franco.

II. Vestim apoi, că lumea folosește cu efect distinct și sigur Pilulele-Rebarbara de mână alui Feller, contra durerilor de stomac, sgâr-ciuri, lipsă de poftă, arsuri de fiere, greață amețelă, răgăeli, haemeroide și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 cor. — Să ne ferim însă de imitațiuni și să adresăm acurat așa:

Eugen V. Feller, apotecar.

Stubica, Centrala 122 (comit. Zagrab).

Spitz Ignacz

măestru-măsar.

Execută lucrări de edificii și la poștă, aranjază prăvălii.

Arad, piața Szabadság nr. 11.

Întreprinde orice lucrare aparținând aecstei branșe. Execută comande dela cele mai simple, până la cele mai pretențioase, după plan, cu cele mai scăzute prețuri. Servește cu cea mai mare plăcere, cu preeliminare și planuri.

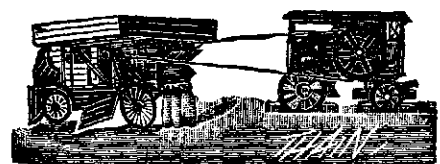
DACĂ DOMNIATA

dorești să-ți cumperi un aparat montat cu motor

Dun

perfect

și de o productivitate deosebită

cu prețuri favorabile, sub condițiuni avantajoase, având garanție deplină, — adresa-ză-te cu o scrisoare către

SZÜCS ÖDÖN

BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 66.

Întreprindere comercială de mașini industriale și economice, și firma va trimite preț-curent și eliminare de spese — gratis.

Magazinul electrotehnic al lui:

Kalmár József Arad

Str. Salac Nr. 2. :: Telefon: 242

Montează motoare electrice pentru industriași, instalează lumina electrică cu prețurile cele mai moderate, etc. etc.

Hauszer K. Gézafabricant de instrumente muzicale
Arad, str. Deák-Ferencz nr. 40
(casa lui Dr. Winter).

Am onoare a înștiința stimații mei comitenți și publicul mare, că

atelierul meu de instrumente muzicale

se află în strada

Deák-Ferencz N-rul 40.

Am înmagazinat mare asortiment de tot felul de instrumente muzicale. Straformez și reparaz instrumente muzicale cu cele mai scăzute prețuri. Comande în provincia execut prompt.

Solicite sprijin binevoitor cu tot respectul
Hauszer K. Géza
fabricant de instrumente muzicale.

In atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furniseaza prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.**Koch Dániel**

intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Vei cruța mulți bani!

Dacă vei cerceta **hotelul și grădina****Kravár** din strada **László nr. 3**la **„Hétvezér”**,

unde se pregătesc cele mai bune mâncări ungu-rești, vinuri ațese de deal, și bere proaspătă de kőbánya, pe lângă prețurile cele mai ieftine și serviciul cel mai bun.

Popicărie acoperită. Iluminație electrică.

Covârșesc orice concurențăprin bunătatea, durabilitatea și ieftinătatea lor
ghetele pentru bărbați, femei și copii pregătite din piele neagră ori colorată în atelierul propriu al lui**Czernóczy Mihály,**de sub numărul 3 strada **Kossuth, Arad.**
Ghete jumătăți se capătă în orice fel de fazon.

La librăria diecezană din Arad

se găesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. **1-20** o sută bucați, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

Dr. Brutus Macaveiu
med. univ.

specialist în morburile femeiești, asist nt la clinica de femei „Crucea albă” din Timișoara, își ține ordinațiunile în Timișoara-Fabrie, piața Kossuth Nr. 2.

Numărul telefon **11-68.****Cumpăr**

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.Arad, str. **Weitzer János**
(Palatul Minorităților).Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.****Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie**

::: 26 odăi aranjate cel mai modern. :::

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

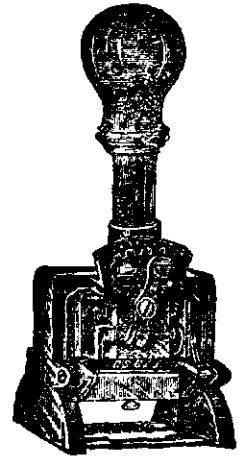
Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultanți dela orele 8-9 a. m. 3-5 p. m.

Telefon **88-99.**

Se află de vânzare

vinuridintre sortele cele mai fine din viltle D-lui **Kis Bálint** dela **Cetea**. Se pot căpăta și în cantități mai mari. Doritorii cumpărători să se adreseze la**Nicolae Sora Băroiu**
Szelyistye, Szeben m.**Schubauer J.**

atelier de

ștampile
de gumă și gravură
Arad, Salacz-utca Nr. 3.

Execută artistic gra-vuri de monograme, firme și scrisori, ștampile de oțel, a-ramă și gumă, sigile cu firmă (emblemă),

stanțe, cuie pentru steaguri, insignii pentru societăți și sport. Magazin de mașini pentru numeratie, ștampile pentru dat și prese pt. rotundire. — Execuție promptă.

Pentru sezonul de primăvară!

Recomand magazinul meu bogat asortat în pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment în pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totodată recomand

atelierul meu de blănărie

pentru toate lucrările ce cad în branșa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

Ioan Bálint („János“)Timișoara-Fabrie. Palatul orașenesc.**Inștiințare.**Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că începând cu **1 Mai** îmi strămăt**cancelaria mea de arhitect**în strada **Kápolna Nr. 6—6/a** în casa proprie.

Primesc orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Cu stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Imprumuturicu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și arcelarea lor o mijloc ște mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

::: Telefon Nr. 671. :::

Fondat în anul 1882.

Telefon No. 688.

BRUCKNER LIPOT

tapețier, decorator și fabrică de mobile în

ARAD,

Andrássy-tér 25, palatul Neumann.

(Lângă cofetăria Matzky).

Recomandă mobilele sale propriu pregătite, solide și de o execuție elegantă.

Pentru camere de dormit dela 190 fl.

NEUSCHLOSZ BUTOR

Sufragerie (prânzitor),
dela 140 florini.

Garnituri de salon,
dela 95 florini.

Prețuri de cumpărare convenabile!

Se vând exclusiv **MOBILE** de lemn tare și vestit **NEUSCHLOSZ**.

Furniserul societății căilor ferate ungare.

A+ clasă de I-u rang.

... Singurul institut de asigurare ardelean ...

„Traşsylvania” Sibiu.

Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

... **Asigurări împotriva focului,** ...

pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile,** etc., pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

... **Asigurări asupra vieții,** ...

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela asezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții, și cu termen fix, cu plăți simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,** ... asigurări pe spese de înmormântare, ...

Asigurări contra grindinei (de piatră)

Asigurări de accidente corporale, contra infracției (furt prin spargere),

Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4.831,163 ⁵¹
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4.571,036 ³¹
Starea asiguraților cu sfârșitul anului 1909	foc	112.045,412 [—]
	viață	10.847,132 [—]
Fonduri de întemelare și de rezervă	„	2.309,387 [—]

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în achiziții, cari au legături bune, se primesc la serviciul institutului în condiții favorabile.

(59) 3

Specialist în pălării preoțești.

Cercetați marea prăvălie a lui

SOMMER JOZSEF

ARAD, strada principală în palatul bis. romano-catolic, fondată la anul 1863,

unde află indeosebi domni preoți **pălării preoțești, pălării de tot soiul, cilindre, elac, cămeși de vară, gulere, mangete, mănuși de vară, cravate, clo-rapi, bastoane, umbrele,** etc., din fabricele cele mai renumite franceze și engleze, de calitate deosebită și dela cei mai experți maeștrii, cu prețurile cele mai ieftine. Pe lângă asta on. public român va găsi în marele magazin serviciu prompt, având de conducător al prăvăliei pe un român, ca on. clienți să fie pe deplin mulțumiți. Sperând, că on. public român din loc și provincă mă va onora cu vizitele sale punându-și toată încrederea în firma prăvăliei mele, semnez cu deosebită stimă: **Sommer Jozsef.**

Specialist în pălării bărbătești.

Specialist în pălării pentru copii.

Aviz.

Incunoștințez on. public din Arad și provincă, că vânzând cafeneaua „**Othton**”, am închiriat fostul

hotel și restaurant

modern aranjat, al lui **Lukács F. László** de lângă stațiunea motorului promontorial, ce poartă numele

„Hegyalja”

Duminică, la orele 2 p. m. îl deschid cu concursul țarifului complet al lui **Andrei Gyurkovics.**

Mulțumind onorațiilor mei mușterii și cunoșcând sprijinul binevoitor din trecut, îi rog cu această ocaziune să păstreze aceia bunăvoință față de mine și pe viitor.

În ospătăria mea se servesc în tot timpul mâncări răci și calde pregătite casnic și gustos. Se capătă vinurile excelente promontoriale și bere proaspătă de Steinbruck. Serviciul cel mai atent pe lângă prețurile cele mai ieftine.

Se roagă de sprijin binevoitor, dorind să vă servească

Grünwald Simon, otelier.

Knitzky Ignác,

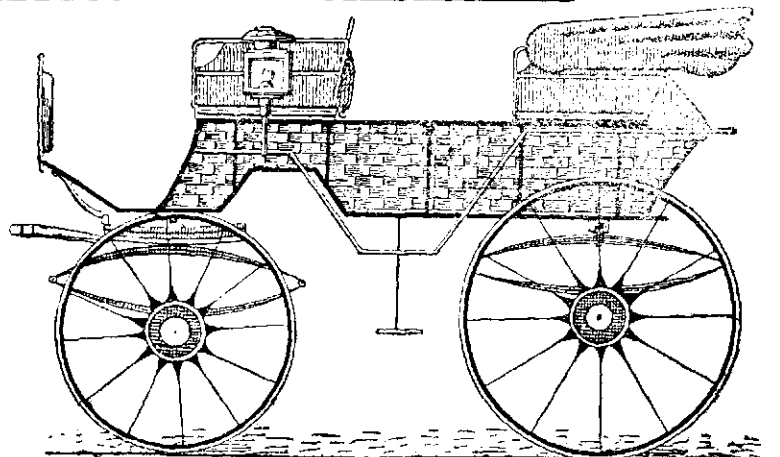
meșter-droșcar
Arad, strada József főherceg nr. 11.

Stabilimentul și magazina dela 1 Matu, o mut în casa mea proprie din strada Varjassy József nr. 1. vis-à-vis cu spitalul comitatens.

Din cauza mutării recomandă în atențiunea binevoitoare a publicului

magazinul de calese,

unde se pot cumpăra cele mai frumoase calese și trăsuri cu prețuri scăzute. Primește orice comande și rep. din aceasta bransă, executându-le prompt și exact.

Prăvălie nouă de croitorie pentru bărbați.

Atrag atenția onoratului public asupra prăvăliei mele de croitorie din colțul stradei WEITZER JÁNOS și KAZINCZY, unde țin magazin de stofe de primăvară și vară. Principiul meu va fi, să mulțumesc pe clienții mei prin executarea promptă a comenzilor. — Mă rog de binevoitorul sprijin al onoratului public.

Cu stimă **KLEIN FERENCZ**, croitor bărbătesc.

Rog respectuos onoratele mușterji, că în urma unor legături avantajoase, cumpărând material excelent cu prețuri ieftine, apropiindu-se sezonul de primăvară și de vară, să-mi onoreze salonul cu vizitele d-nealor prețioase, deoarece sunt în situația plăcută de a le oferi cele mai elegante și moderne pălării, cu prețuri deosebit de favorabile. Se roagă de sprijin binevoitor, cu cel mai adânc respect

LĂZĂR CZ.

salon de pălării
Arad, piața Andrassy nr. 13.

Mare asortiment
de
ghete de bal

în culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafiriu, din
piele de lack și chevreaux

la
Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.
ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

MAGAZIN IEFTIN

MAUTNER R.

↳ Ieftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzetură, canafas (pânză lustrăoasă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stofe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. de la 8—12, p. m. de la 1—7 oră

Cumpărăm în orice cantitate

romonițe, flori de porumbele, flori de tei, flori de friguri, rădăcini și frunze de mătrăgună, flori de soc fie verzi, ori uscate și Vespe de frapțin.

Farmacia lui

Szokoly Sándor

Arad, Piața Kelemen
(vis-à-vis de biserica sârbească.)

Parfumi admirabil

pentru udat Paști și Sângeorz, miros de vioarele, lăcrămioare, trandafir, etc., cu prețul de 50 fil., cor. 1-50 și cor. 2.

Văpseală pentru ouă, lipsită de otrăvă în colori diferite, cutia 6 fil.

Mărtii în colori diferite pentru colorat ouă, cutia 16 fil.

Parfumuri lipsite de alcool, sticla 90 fileri.

Se capătă toate la

Rozsnyay M.

apotecar, Arad, piața libertății.

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit grătit și francat. !

„Eufon“

e cel mai mic și mai ieftin aparat gramofon fără pâlnie.

Se capătă la unicul vânzător din Arad:

Rauch și Szatmári

negustori de sticlării și obiecte de porcelan.

In prăvălia aceasta se pot cumpăra sub cele mai favorabile condițiuni de plătit, gramafone sistem „Eufon“ și „Pathé“ și plăci românești cu cântece dela Sibiiu și Oravița. — La dorință se trimit preț-curente gratuite și francate. — Telefon urban și comitatens nr. 44.

Frumseță și sănătate! La **Cornel Demeter,** farmacist în **Orăștie (Szászváros),** găsiți următoarele preparate cosmetice de bun renume:

■ **Cream de benzoe mygdale.** Creamul de benzoe servește pentru conservarea, înfrumusețarea și albirea mânilor și feței, dând totodată și o fineță deosebită. Delătorează tot felul de necurătenii de pe mână și față, — precum: pete, bubife, zgrăbunțe, pisteni (mitesser), precum netezește și zbărciturile. Conținutul creamului acestuia e nestricăcios pentru față și mâni. Prețul 60 fl.

■ **Săpunul de benzoe mygdale.** Săpun excelent pentru toilette. E preparat din ingrediente foarte fine și din mirosuri plăcute de flori. Albește și netezește pielea. Prețul 10 fl.

■ **Poudre-Veturien.** Acopere foarte bine, încât nici nu se observă că fața este pudrată. Intrebuințată pudra cu creamul de benzoe mygdale, scutește de urmările neplăcute, ce altcum ar cauza vântul razele soarelui. Este în culoare albă, roză și galbă. Prețul 1 cor.

■ **Veturien-Parfeum.** Veraviolella, cel mai fin parfum de violele, lăcrămioare și scumpie (iorgovan). Prețul 1.60 fl.

■ „Ideal“, cel mai nou parfum. Prețul 2 cor.

■ **Apa de gură „Cremier“** (albă sau roșie). Prin întrebuințarea apei acesteia, nu devin dinții găunoși, — și delătorează durerea dinților, precum să și întăresc dinții și gingiile. Prin întrebuințarea apei acesteia, să delătorează mirosul neplăcut și greu din gură. Prin întrebuințarea apei acesteia cu pravul de dinți „Cremier“, devin dinții foarte frumoși, albi. Prețul 80 fl.

■ **Pravul de dinți „Cremier“.** Prin întrebuințarea pravului acestuia devin dinții frumoși și albi. Prețul 70 fl.

■ **Perii de dinți, fine.** Alegere mare, în diferite prețuri.

■ **Esență de China.** Contra căderii părului, cu rezultat foarte bun. Prețul 1.40 fl.

■ **China tannopomada.** Pentru creșterea părului. Prețul 70 fl.

■ **Oleu de nucă.** Extract de nuca oleica, pentru conservarea părului. 1 sticlă 80 fl.

Toate acestea să pot primi la

farmacistul **M. Cornel Demeter, Orăștie—Szászváros.**

Fiți atenți la firmă!

De astădată publicul — din cauza marelui aglomerării de mărfuri — va putea cumpăra ieftin. Spre orientare las să urmeze un scurt extras:

Cămăși tricot, cupțușite cu plisă dela	75 cr.	Cătrințe	25 cr.
Pantaloni tricot, „ „ „	75 „	Jambiere pentru femei	75 „
Cămăși fine pt. bărbați	99 „	Ghete femeiești de iarnă	60 „
Cămăși fine bărb. cu pieptul de mătase	120 „	Umbrele de mătase (ottoman, extrafine)	165 „
Gulere în toate formele	13 „	Bonete elegante	100 „
Manșete colorate sau alae	19 „	Galoși	125 „
Ismene fine	45 „	Mănuși de piele	90 „
Mănuși de piele	50 „	Corsete fine	48 „
Gramafon	8 fl.	Geantă de mână pt. dame	25 „
Plăci duble, diametru 26 cm.	90 cr.	Trico pentru copii	30 „
Păpuși	275 „	Giorapi (patent)	15 „
Ploiere de mătase pt. domni	170 „	Haine de trico pt. fete	75 „
Ghete cu talpa dublă pt. domni	60 „	Imbrăcăminte de iarnă	120 „
Bretele	25 „	Ghete cu șirete pentru copii	55 „
Cămăși de pânză fină pentru femei	55 „	Bretele pentru copii	04 „
Corsete brodate	81 „	Șapei tricotate pt. băieți	82 „
Cămăși tricotate pentru femei	50 „	Batiste pentru copii	04 „
Trico pentru femei	59 „	Mruși împletite de iarnă	15 „
Giorapi de iarnă femeiești	25 „	Jambiere pt. copii	35 „
Mănuși tricotate și căptușite pt. femei	20 „	Galoși pt. copii	90 „

Depozit de haine de iarnă pentru copii, jucării; cele mai frumoase obiecte dela 25 cr. — Geamantane din piele americană dela 65 cr. în sus. — Geamantan cu cute dela 225 cr. în sus. — Corfițe de piele de târg dela 30 cr. în sus. — Serviz pentru 6 persoane pentru vin, bere și rachiu dela 90 cr. în colo. — Fructiere cu 6 tâlgerușe. dela 90 cr. în colo.

Aferă de acestea vă stau la dispoziție cele mai frumoase obiecte ocazionale de argint china, cu prețuri fabuloase. — Depozit de jucărele și căruțe de păpușe. — Mare asortiment de cordoane de gumă cu cus. aur și mătase cca 50 cr. Plăci de gramafon în preț de 1 fl. — Mănuși, imitație de piele cu căptușală fină 35 cor. — Asortiment de boa și manșoane.

Pentru comoditatea publicului, am aranjat clinica de păpușe, în care se vindecă tofelul de păpușe și să pregătesc modele.

Fieștecare cumpărător are favorul de a-și mări o fotografie.

Asortiment de căruțe pentru păpușe dela 4 fl. 75 cr. în sus.

Toate se capătă în bazarul de concurență din edificiul teatrului, vis-à-vis de cei 13 martiri, a lui

REICH EL.

In Ospătăria Vadászkürt

vis-à-vis de teatrul orașului

se servesc zilnic mâncări gustoase reci și calde, bere proaspătă și vinurile cele mai bune și mai alese, precum și bere neagră bavareză.

Rog onoratul public a mă cerceta, în schimb promit, că voi servi cu cea mai mare punctualitate.

Aici este totodată și locul

de întâlnire al Românilor.

Cu toată stima

Lörinczi János

proprietarul berăriei

Vadászkürt

str. Zrinyi nr. 1.

